

URBANISMUS U IV – NAVRHOVÁNÍ

Rukověť pro výuku předmětu

Doc. Ing. arch. Jan Jehlík
Ing. arch. Jana Zdráhalová, PhD.

OBSAH

---

1. GEOMETRIE

Struktura, vzorec, rozhraní

2. STAVBA

Organizace, členění, skladba

3. VYBAVENOST

Prostory, objekty, síť

4. PROSTŘEDÍ

Urbanismus, prostředí, sídlo

---

5. CVIČENÍ

Struktura, vzorec, rozhraní

ÚVOD

... Novověk ... za bohatstvím jevů a tvarů objevuje jednoduchou, konečnou, racionální podstatu věcí. Novověk nemá více zájem porozumět co se skrze jevovou stránku světa zjevuje. Chce uhádnout to, co se za jevy skrývá. Neptá se po smyslu, nýbrž po mechanismu účinku. Svět mu není tajemstvím, nýbrž problémem. ... Přirozenou zkušenost nahradila zkušenost umělá, řízená – vědecký pokus. ... Dnes už není novověká zrada na koperníkovské revoluci zdaleka tak patrná. To proto, že ve fyzice došlo mezitím k vývoji, který znamenal postupné opuštění ontologických základů, na níž byla newtonovská, normalizovaná věda zbudována. Stalo se tak jednak v oblasti prostoru, který přestal být homogenním, pasivním eukleidovským prostorem, a jednak v oblasti hmoty, která již není totožná s kvantitativně měřitelnou inercií. Prvky kvality, subjektivity a nevypočitatelnosti se staly neodmyslitelnou součástí nového pojetí skutečnosti. Ideál objektivity, přesnosti a definitivity vědeckého poznání je postupně opouštěn. Mechanické modely nejsou již s to zprostředkovávat náhled do fyzikálních dějů. ...

(Zdeněk Neubauer: Zachraňte jevy aneb chvála bláznovství)

... Postupujeme od objektivizace k subjektivizaci dějin: více záleží na tom, komu se co a jak jeví. Tradiční velké rámce výkladu (mytologické, ideologické aj.) jsou nahrazovány alternativními prizmaty (menšinovými, genderovými atd.). ... Pohyb historie se zdá být spíše cirkulární než lineární. V tom je zjevný paradox, neboť vývoj nepochybně pokračuje, třebaže na pokrok se už nesází. Je však mnohem těžší ho zachytit a vysvětlit. Tradiční vývojová schémata selhala: svět nesměřuje ani k vítězství osvobozeného lidstva (v komunismu), ani k vítězství svobodných jedinců (v liberalismu). ... Zdá se, že dynamický a celistvý historický výklad se bude více opírat o autorskou subjektivitu. Velké dějiny budou esejistickým, nikoli vědeckým dílem.

(Jiří Suk- historik)

Architekt si musí připravit nástroje s pokorou technika, nástroje k činu, jež si může jen představovat nebo tušit, a přitom ví, že nástroj může čin evokovat a naznačovat.

(Aldo Rossi)

Obec je společenstvím. Obec tvoří sídlo. Sídlem je jak město, tak vesnice i samota.

Česká **krajina** je dnes vesměs krajinou kulturní, nepřirodní, dalo by se říci **urbanizovanou**, je tedy nutné území při tvorbě chápat **celistvě**, sídla a „okolní“ krajinu neodděleně. To je první krok k zabránění exploatace krajiny jako životadárného prostoru. Druhým krokem je naučit se reálným postupům, jak té celistvosti (nedělitelnosti) docílit. Jak nalézt cestu v procesech urbanizace, suburbanizace či desurbanizace (což nejsou a priori negativní procesy!).

Na sídlo se můžeme dívat dvěma pohledy - jako na **skladbu** jednotek či prvků nebo jako na **strukturovanou** hmotu. Oba pohledy jsou důležité a nezastupitelné (obdobně jako v umění či vědě). Oběma můžeme začít, musíme však vždy mít na paměti i ten pohled druhý. A nenechme se mýlit matoucím rozdělováním sídel na rostlá a založená, to jsou jen pomocná kritéria tvůrčímu architektovi valně nepomáhající (každé místo, sídlo je principiálně rostlé i plánované).

Sídlo lze z pohledu architekta (jako technika i jako umělce) principiálně vymezit jako „**stavební hmotu**“ v krajině, která je dále strukturovaná **veřejnými** (společně sdílenými) **prostory**, které jsou buď vyvinuté z původních přírodních **cest a míst** nebo účelově nově vzniklé. Právě tato síť, respektive její kvalita, zakládá hodnotu sídla. A to jak v jeho vnitřní struktuře, tak v jeho propojení s krajinou. Síť prostorů je systémem oněch známých ulic, náměstí, parků, uliček a ve svém nejjemnějším projevu vlasečnicemi přístupových komunikací k objektům – k oné „hmotě“.

A k rostlosti či založenosti: hmota je organizovaná více či méně pravidelně. Buď roste pozvolna a postupně (s průběžnou režii nebo „postupnou aproximací“) nebo relativně krátkodobým aktem. Nikdy však svévolně, automaticky. Vždy je zde „**plán**“, třeba by to byl jen plán stavění souseda vedle souseda. Na nějakém plánu nezávislé stavění je iluzorním a pouze teoretickým konstruktem. Jakýkoliv neregulovaný či spíše „nedomlouváný“ akt není schopen posílit to společné (obec), a to (ta) jej nutně diskvalifikuje, třeba v delších časových horizontech. Nicméně: k úspěchu vedoucí plán je plánem v původním smyslu toho slova, je vždy více strategií než ideově technickým konstruktem.

Urbánní struktura (nejmenší část i relativní celek) se vždy chová **dovnitř a vně**, jako člověk, jakýkoliv organismus či přírodní útvar. Sídlo není vyděleno z vesmíru, komunikuje, vztahuje se, navazuje či vymezuje; vždy je součástí něčeho většího či „vyššího“. Plán vyžaduje racionální zjednodušení, schéma, geometrii (implicitní i explicitní). Je osnovou, buď osnovou bez not nebo přímo zapsanou skladbou - jde o míru nutného sdělení. Plán (zvolená **geometrie**) formuje tu původní (každou předcházející) osnovu. Čím více vstupů jsme schopni poznat, zorganizovat a uchopit, tím je onen výstup bohatší, stabilnější a bližší reálnému životu. Takovou **racionální matici** dále modifikujeme a diverzifikujeme, reagujeme na krajinu, podnebí, sousední „matrice“ (krajinné, sídlo, části sídla), osobní zkušenosti, známé okolnosti okolního rozvoje, na veřejné potřeby, hledáme ta správná místa pro správné věci, hledáme správnou hierarchii jak v hmotě, tak v prostoru, jak v dějích, tak v užití té věci. K tomu je potřeba instrumentáře – potřeba znalosti **prvků (stavebních kamenů)**, z nichž ten „umělý“ svět skládáme. Ale to již známe **PROČ** je používáme, **KAM** směřujeme. Máme myšlenku, tvoříme skladbu. V tom to geometrické a racionální (model) je oživováno **tvůrčím procesem**, přístupem, který je schopen

reflektovat jak situaci, (z vývoje, z chování společnosti), přístupem, který je schopen předjímat další vývoj, ale také přístupem, který umí vnášet obecné hodnoty, kvality. Ty je schopen vnést jedině hluboce poučený a znalý subjekt, ty nevyplynou jako cosi objektivního zvně.

Co tedy identifikuji a dále vážím, určuji a modifikuji v té „hmotě sídla“?
Posuzuji její strukturu v jejím užívání a ve vztazích. Posuzuji její členění z důvodu její životaschopnosti – **obslužnosti a vybavenosti**. Základní potřebou je přístup k obydlí, sídlu, k jeho částem, tedy – CESTA.

Posuzuji dále míru a polohu prostorů, které jsou větší než to nezbytné zabezpečení přístupu. Jak se to prakticky projevuje? Jako vzájemný odstup objektů, hmot, částí sídel, sídel. Známými činiteli jsou zde například klima, bezpečnost, vzdálenost jako „rozumná“ vzdálenost dvou objektů (viz vesmír - pohlcování, zvětšování, zmenšování, gravitace atp.).

Zabýváme se tedy **přibližováním a vzdalováním** objektů (tedy i subjektů); například chci být dál, protože se cítím bezpečněji (nebo naopak!), chci mít své soukromí; chci být blíž, protože se cítím součástí atd. Prostor je dán vzdáleností mezi hmotou nebo organizovanými částmi hmoty, hledaná je míra zahuštěnosti. Na to má vliv to, co se odehrává v té hmotě, jaké má **využití** ta hmota, ta struktura či substruktura.

Veřejný prostor je nedílně spjat s **komunikací**. A to prvotně ve všech významech tohoto slova – mezilidskou, dopravní, mediální či energetickou. Nejvýrazněji se zde odnepaměti projevují shromažďovací (statické) a dopravní (dynamické) děje. Tedy náměstí a ulice. Ty si nárokují fyzický požadavek na prostor, ty jsou hlavními činiteli „trhajícími“ onu prvotní hmotu do uchopitelných tvarů, měř a proporcí. A ty souvisí (respektive musí souviset) s měřítkem člověka a jeho činnostmi – různá šířka chodníku, ustálené velikosti vozů v historii (měřítko, ovladatelnost, uchopitelnost), profil ulice se významně nemění. Základními proměnnými jsou **rychlost a množství**. Otázkou je a musí být, jak s tímto pracovat, protože od určitého okamžiku veřejný prostor přestává být veřejným prostorem, stává se pouze jednoúčelovým mediem, které usurpuje doprava. Od určitého okamžiku dopravní zátěže se veřejný prostor jako prostor pro (mezi)lidskou komunikaci, tedy prostor víceméně všesměrný, stává prostorem pro dopravní komunikaci, tedy lineárním prostorem, dráhou. Jinak řečeno: v určitém okamžiku dopravní zátěže (hlavně tranzitní) přestává být cesta životadárným prvkem, její prostor se stává spárkou, cesurou. Kdy tomu tak je? Samozřejmě při určité zátěži a rychlosti automobilové dopravy. Reakcí je potom snaha o její vymístění. Tak jednoduché to ale není. Téměř vždy nejde o absolutní čísla, ale o **proporce**. Velikost veřejného prostoru je proto nutné vyvozovat z požadavků „komunikace“ ne pouze „dopravy“, z potřeb sídla jako obce, ne z požadavků jedné funkce, ne z požadavků jednoho hráče v té společné hře. Naopak: máme město s dobrým veřejným prostorem a hledáme míru jeho zatížení dopravou; v okamžiku, kdy ta míra je překročena, je třeba hledat příčiny a řešit je (jako u nemoci); ale ne na úkor kvalitu prostoru. Aniž bychom tedy museli nazývat něco funkcí a hledat její povolitelnost, je lepší hledat **měřítko a intenzitu** hmoty a prostoru, tedy přiměřenost. Některá využití potom některá místa nesnesou, některá snesou (fyzicky i energeticky).

Člověk se chce ztotožnit se svým městem, místem, bydlíštěm; potřebuje se orientovat, uvnitř i vně, v celém sídle, tak v jeho části. **Veřejný prostor** by měl být **nástrojem srozumitelnosti sídla** a proto sám srozumitelný (má obecně

srozumitelný slovník). Žádná situace není stejná, žádná část není stejná, ale **jazyk je stejný** (viz zmatení jazyka u sídlišť) – v uličkách komunikuji mýjením, v ulicích je veřejná vybavenost, komunikuji i napříč (zastavování, vcházení, vycházení ...) až po náměstí jako centra společenského dění až po prostory jako místa reprezentační a symbolická výsostně důležitá pro obec.

Nároky a dimenze veřejného prostoru a jejich vzájemné vyladování, harmonizace je zásadní činností architekta (žádná jiná profese toto nemá v popisu práce); především vyvážit nároky (nenasytné) dopravy s nároky veřejného prostoru jako místa (a „místností“) a s nároky sídla, jeho hierarchie a logiky.

Jak je možné, že soudobá města málokdy nabízejí to, co stará města (jsou ty nové části jen nutnou služebnou těch „starých královen“?), ačkoliv ty staré části by nám neměly správně vyhovovat? Přitom jejich kvalita nevznikla konzervací dobově omezeného pojmání kvality. Naopak - ta nejlepší místa jsou stále obohacována dalšími vrstvami. Co je ale důležité - většinou se zachováním struktury, hierarchie a proporcí veřejného prostoru (stabilita vztahů). Hmota se transformuje (neustálá obměna buněk živé hmoty).

Sídlo není systém.

Většina současných nauk o sídle vychází z představy o sídle jako „uzlu“, jako „východisku“. Hovoří přednostně o struktuře a o společenském pohybu, ne o architektuře. Primárně však nejde o „funkce“, ani o „toky“ a ni o „formu“, ale o kvalitu **prostředí**.

Sídlo nejsou data

Věřím, že je možné vytvořit dobré sídlo (město, vesnici, samotu a jejich části) bez formálně ucelených exaktních informací. Což neznamená, že jejich znalost je na škodu, právě naopak. Jen je nutné ponechat je jako „pozadí“ vlastního autentického hledání. Sídlo nelze popsat jako vzorec. V okamžiku, kdy se architekti (často z pseudovědeckých důvodů) dovolávají pouze nástrojů exaktních věd, diskvalifikují se mělkostí v obou světech – exaktně vědeckém i intuitivně uměleckém.

Sídlo je shluk

Myslím, že je velmi osvobozující (a v důsledku tvůrčí) přijmout tuto tezi. Nehledat statické, ale přijímat proměnlivé. Přijímat to, **co je** (jako celek), ne náš model jako analytický konstrukt zjeveného. Proč? Protože se takový (analytický) postup ukazuje a) jako neproduktivní b) jako nesrozumitelný c) jako netvůrčí. Přijetí nemožnosti předpovědět vývoj sídla otvírá prostor pro hledání ne tvaru, ale jazyka. Ambice konečného poznání se přesouvá k ambici stálého poznávání. Neplánujeme, ale reagujeme. Architekt vytváří prostor pro děje. Architekt není ani komentátor, ani ideolog, nežije hysterií ideologismů, ale je stále připraven pozitivně reagovat na proměny témat a zadání (např.: urban sprawl, památky, nákupní centra, ekologie ...), architekt je tvůrce.

Sídlo je věc, hmota, materiál

Je naplňujícím dobrodružstvím poznávat, popisovat a navrhovat sídlo jako tvary, materiály a povrchy. S jejich členitostí, taktilitou, světelností atp. Uchopovat sídlo „v rukou“ jako materii, poznávat, kdy má být měkká, kdy drsná, kdy světlá, kdy tmavá, kdy těsná, kdy otevřená. Také, kdy má být „stavěná“ a kdy „sázená“. Kdy plná a kdy prázdná, kdy vstřícná a kdy odtahitá. Cílem ovšem není smyslový vjem, ten je jen

prostředkem. Hledáme dobré prostředí (PROstředí – proSTŘEDek – střed) jako prostor společného. A prostředí není věcí smyslů (natož jen zrakových vjemů), ale prožitků a proměn. Jde více o psychické a fyzické vnímání (vjemy) materie a dějů, nevnímáme a priori funkce, ale využití prostoru a hmoty.

Sídlo je prostor ve smyslu konstalace objektů

Domy jsou malá města, města jsou velké domy

Je zvláštní, jak velká je neochota mluvit v urbanismu o domech. Co jiného je sídlo než domy (přístřeší) a lidé. A pro architekta jsou kostkami v jeho „hře“ domy. V rovině jednotlivé stavby i v rovině města. „Staví stavbu ze staveb“. Jakkoliv se to může zdát z dnešního pohledu omylné tvrzení, stavby se principiálně nemění v čase, nýbrž jen v prostoru (v podmínkách místa). A uměním je seskládat tyto „stavby“ k sobě, nalézat vztahy mezi nimi, být si vědom významu každého kousku prostoru i hmoty. A jistě není bez významu, že pojmání sídla jako konstelace staveb je jazykem nejbližším běžnému člověku.

Urbanismus není pozitivistická věda.

Urbanismus ve smyslu „stavba měst“ (städtebau, urban design) byl (a nadále často je) ve vleku územního plánování (stadtplanung, urban planning) jako jeho nedokonalý „sluha“. Teprve územní plán může dle tohoto pojetí vyjevit správnou informaci. Protože ve své (iluzivní) komplexnosti a syntetičnosti aspiruje na ucelený vědecký pohled na sídlo. Nicméně, ani územní plánování ani urbanismus vědou v tom pozitivistickém smyslu nejsou, jen se pod ten deštník často schovávají ve strachu před realitou nezbytně subjektivního pohledu na svět. Nalézt však pro ně prostor v oblasti vědy jakožto předpojatého a důsledného hledání poznání, je nutné a velmi inspirativní.

Urbanismus není objektivní disciplína

Urbanismus jako navrhování sídel a jejich částí je architekturou a ta je výsostným uměním. Samozřejmě se všemi zákonitostmi, technikami a řemeslem. Jako je třeba přijmout mnohost názorů na jeden problém sídla, je třeba přijmout mnohost pojetí této disciplíny. V této souvislosti je mimořádně překvapivá absence silných myšlenek či myšlenkových směrů v současném českém urbanismu. V situaci významných změn jak u nás, tak ve světě se stále žije z překonaných idejí Athénské charty.

Urbanismus není technologie.

Proces „výroby“ urbanistických plánů probíhá již po desetiletí obdobně: převládá informace o funkcích (jakkoliv v čase nestálých), doprava definuje veřejný prostor a priori, ochranná pásma všeho druhu jsou brána jako tabu. Schopnost „přečíst“ z těchto plánů kvalitu budoucího prostředí je většinou nemožné, zřejmě to dokonce není cílem. Přebývá představa o „objektivní pravdě“ dopravní a technické infrastruktury a demografických dat. Představu o stavu oboru ilustrují pojmy jako: „zonální struktury“, „funkční složky“, „ucelené systémy“ apod.

Urbanismus je tvorba (tvorba prostředí)

Pojem prostředí je samozřejmě velmi široký a kvalita je kriteriem značně subjektivním a zdánlivě neuchopitelným. Nicméně, stejně jako dobrý architekt umí vytvořit kvalitní prostředí domů, stejně tak umí vytvořit kvalitní prostředí ve městě nebo na vesnici. A není to tím, že jsou u domu správně naddimenzované nosné konstrukce a inženýrské rozvody, správně spočítán obvodový plášť, u sídla naplněny „požadavky“ všech jeho „funkcí“. To jsou podklady pro řešení. Cílem je autentická kvalita, místo, kde se dobře žije. Třeba i navzdory „objektivním nedokonalostem“. Mnohvrstevnatost a nejednoznačnost je tématem pro dobrodružství architektury, pro hledání kvality; tedy i prostředím pro odhalení dobré architektury.

Urbanismus je architektura (architektura veřejného prostoru).

Kvalita veřejného prostoru ovlivňuje mnohem více kvalitu sídla než naplnění teoretických atributů tzv. funkčních složek (hygienu apod.), protože prvotně ovlivňuje psychické stavy a ty vždy ovlivňují chování. Veřejný prostor lze opodstatněně chápat jako objekt, jako inverzní „hmotu“ k hmotě staveb. Pomocí této bivalence lze teprve nalézat vztahy mezi těmito póly jednoho světa – sídla (dialektika sídla). Teprve takto lze hledat to, co u domů: měřítko a proporce, jedny z nejdůležitějších nástrojů pro hledání kvality.

Urbanista je architekt, není ani plánovač ani sociolog ani demograf.

Urbanismus je jednou ze znalostí architekta (umění navrhovat dobré prostředí), v principu to není samostatná disciplína

Urbanismus je nauka (nauka o vztazích hmoty a prostoru)

Urbanismus není disciplína sama o sobě, je součástí architektury, je nezbytnou znalostí architekta. Každá stavba vytváří prostředí vnitřní i vnější, je principiálně urbanistickým aktem. A naopak každý čin v širším měřítku vytváří podmínky pro jednotlivé stavby. A zde se vyjevuje nezbytnost nauky. Je mnoho způsobů, jak uspořádat, formovat a tvarovat hmotu, je mnoho způsobů, jak interpretovat vztahy hmoty a prostoru, je mnoho způsobů, jak promítnout děje a procesy do hmoty a prostoru. Bez neustálého teoretického zpracovávání těchto jevů je urbanistická práce pouhou bezobsažnou „machou“. Navrhování je současně řemeslem i uměním, kde řemeslo je způsob uchopování a interpretace skutečnosti a umění je schopnost a odvaha neustále hledat smysl a podstatu všeho.

Tématem dnešního urbanismu není ono stále neúspěšné hledání všeobjímající technologie plánování. Mnohem více nyní záleží na konkrétních a přesných **ozdravných urbánních aktech**. Nástrojem budiž více **iniciace** (pozitivní přístup) než **regulace** (negativní přístup). Neskrývejme se za metody, ale naučme se zase stavět. Stavět město. Stavět obytný prostor.

V jaké hierarchii optiky důležitosti hledáme a poznáváme?

1. Psychické uchopování (prostředí) je určujícím fenoménem
2. Fyzická struktura (hmota a prostor) je v čase relativně stabilní
3. Sociálně ekonomické jevy jsou proměnné a nestálé

PROSTŘEDÍ, "urbánní pole"						
sféry	prvky (elementy)	atributy	požadavky (potřeby)			
SÍDLO	PŘÍRODA <i>zdroj</i>	MÍRA (kvanřita)	OSOBNÍ	FYZICKÉ	FYZIOLOGICKÉ	teplo
						světlo
						sucho
KRAJINA	STAVBA <i>ochrana</i>	CHARAKTER (kvalita)	SKUPINOVÉ	DUŠEVNÍ	SMYSLOVÉ	vizuální
						sluchové
						čichové
VESMÍR	STROJ <i>podpora</i>	ENERGIE (pohyb)	SPOLEČENSKÉ	DUCHOVNÍ	EXISTENČNÍ	bydlení
						práce
						rekreace
				KLID		
				POHYB		
				NAPĚTÍ		
				KULTURA <i>hodnoty společenství</i>		
				RELIGIE <i>skupinový rituál</i>		
				TRANSCENDENCE <i>osobní prožitk</i>		

SÍDLA, "urbánní tvar"						
funkce	popis	kategorie	prvky	projevy		
BEZPEČÍ	STAVBA <i>fyzikální objektivní/subjektivní proměnný</i>	ORGANIZACE <i>jak je uspořádáno</i>	centrum, jádro	místo cesta oblast		
			masa	radčální axiální mřížka		
			hranice, okraj, periferie	linie pás difuze		
		ČLENĚNÍ <i>jak je děleno</i>	celek	město městys vesnice		
			část	obvod (městská část) čtvrť lokalita		
			blok (urbánní)	skupina (soubor) blok (stavební) areál		
		SKLADBA <i>jaké jsou prvky</i>	hmota	bodový deskový plošný		
			prostor	veřejný / soukromý nezpevněný / zpevněný zastavěný / nezastavěný		
			děje	bydlení výroba služby (veřejná infrastruktura)		
		KOMUNIKACE	UTVÁŘENÍ <i>matematický objektivní absolutní</i>	TVAR (morfologie) <i>jaká je forma</i>	velikost	rozměry množství hustota
					tvar	centrální, koncentrický lineární, paralelní, pásový plošný, kobercový, rozptýlený
					orientace	směr sklon dovnitř / vně
MÍSTO (topografie) <i>jaké je místo</i>	police			od středu od okraje ve skupině		
	vlivy			přirodní klimatické společenské		
	struktura			uspořádání hladina četnost		
TYP (typologie) <i>jaký je projev</i>	archetyp typ atyp					
REPREZENTACE	CHARAKTER <i>textový subjektivní relativní</i>			MĚŘÍTKO <i>jaká je míra</i>	malé střední velké	
				PROPORCE <i>jaké jsou poměry</i>	člověk-prostředí hmota-prostor vnitřní geometrie	
				VAZBY <i>jaké se tvoří vazby</i>	vnitřní k sousedům k celku	

1. GEOMETRIE

STRUKTURA – VZOREC – ROZHRANÍ

*Když stavíme, rozhodujeme o světě. Když rozhodujeme, měli bychom si být jisti. Jistota myšlenky je ve **vzorci**, jistota činu je ve **struktuře**, jistota kvality je v **rozhraní**.
Ve všech měřících, ve všech prostředích, ve všech projevech.
(JJ)*

STRUKTURA

„Lze říci, že město je kolektivní paměť jeho obyvatel a stejně jako paměť je asociováno s objekty a místy. Město je místo kolektivní paměti“
(Aldo Rossi)

Pohybují se k cíli uvnitř prostředí a pomocí znaků prostředí. Architekt organizuje prostor.
(JJ)

STRUKTURA – tvar, velikost, řád (sloh)

TEXTURA – skladba, zrnitost, znak (kresba)

Strukturou nazýváme nezměnitelnou vnitřní stavbu hmoty. Každý materiál se vyznačuje specifickou vlastní strukturou: například kovy krystalickou, papír vláknitou. Textura je přirozeným způsobem vzniklá povrchová vrstva (organická epidermis) každé struktury.

Jako fakturu označujeme smyslově vnímatelné stopy tvůrčí činnosti zanechané na materiálu, tedy změny, které jsou patrné na vnějším povrchu materiálu (umělá epidermis). Tyto změny mohou nastat buď spontánně (přírodními vlivy), anebo mechanicky, například pomocí stroje atd.

Na kupení (hromada). Čtvrtým, většinou obtížně definovatelným stavem, v němž se materiál může nacházet, je pravidelné, rytmicky členěné anebo nepravidelné nakupení. Jeho tvar je zpravidla možné bez obtíží pozměnit. Většinou se zde těžko hledají organické souvislosti; nejsou výsledkem syntézy, ale součtu. Často se mohou podobat ‚fakturám‘, takže pro zjednodušení můžeme bez obav označit nakupení

(*hromadu*) také jako fakturu.“

(László Moholy-Nagy. *Od materiálu k architektuře*. Triáda, Praha, 2002)

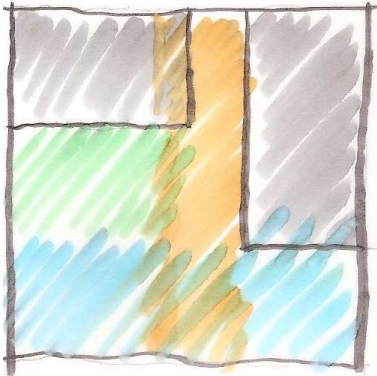
Obrazem metastruktury je **diagram**.

Obrazem fyzické struktury je **vzorec**.

Obrazem infrastruktury je **síť**.

1. HMOTA – PROSTOR - DĚJE

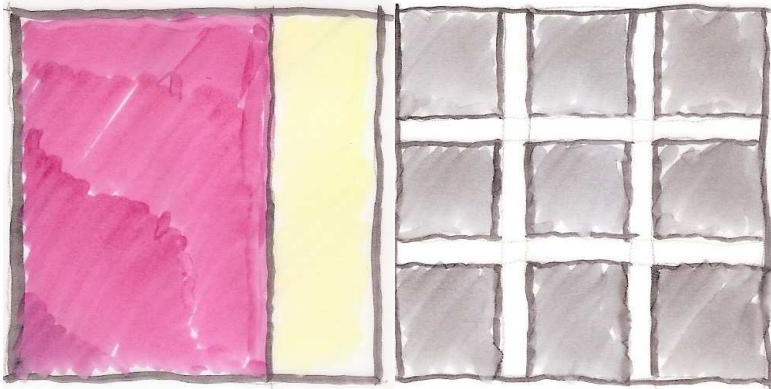
- limity (dohoda)
- standardy (zvyklost)
- politika (rozhodnutí)

2. VEŘEJNÉ - NEVEŘEJNÉ

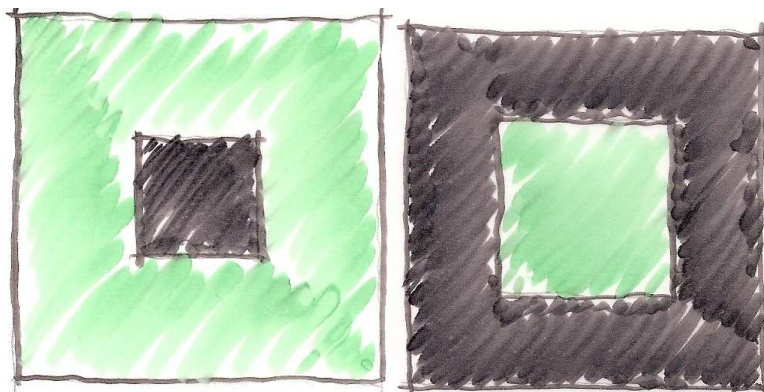
25:75 (*poměr neveřejného k veřejnému dle Léona Kriera*)

- režim (děje, vnímání, užívání)
- typologie (pohyb, shromažďování, prostor)
- kompozice (vzorec, poloha, kultura)

3. ZASTAVITELNÉ - NEZASTAVITELNÉ

- min. 50 ob/ha
  - min. 100 ob/ha
  - cca. 250 ob/ha
  - 50 m² /ob
- účelnost vedení mhd
pěší dostupnost základní vybavenosti
charakter intenzivního města
průměrná hrubá obytná podlažní plocha

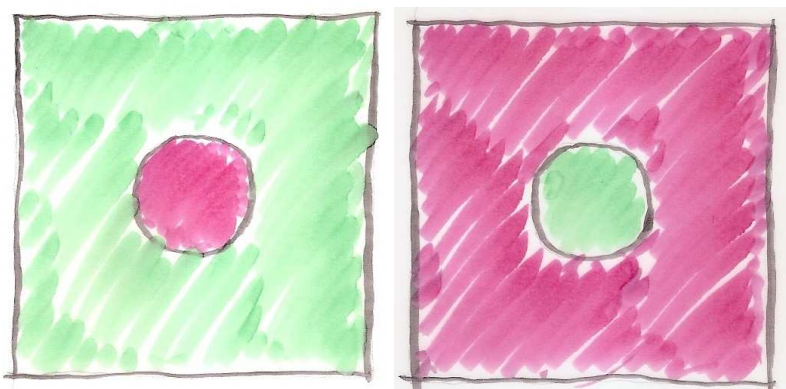

4. MÍSTO

- Morfologie
- Topografie
- Typologie

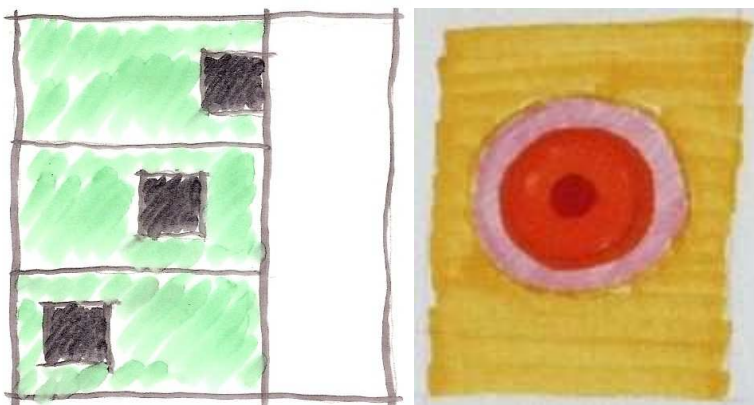
5. VESNICE - MĚSTO

- vazba na krajinu
- hustota – pozice
- hladina - měřítko

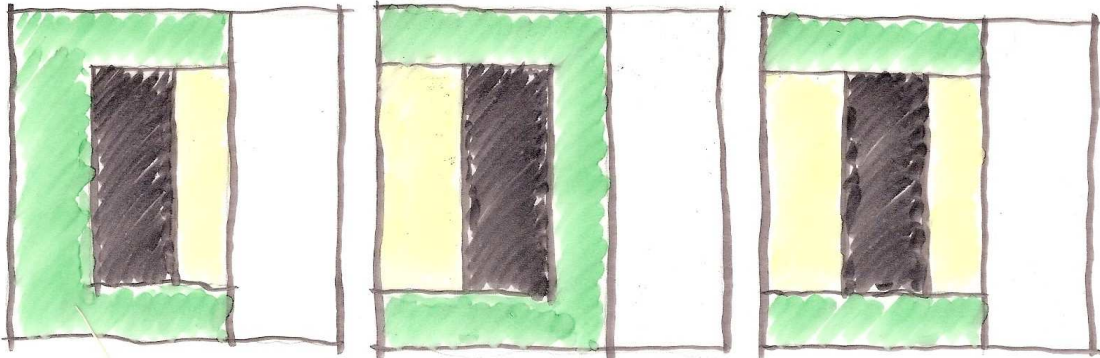
6. POLOHA

- organizace sídla
- charakter rozhraní
- typologie zástavby

7. ORIENTACE

- front/back (vstupy a čelo)
- vybavenost (veřejný parter)
- rekreace (vybavení objektu)

8. ZPEVNĚNÉ - NEZPEVNĚNÉ

- rozměr (účelnost)
- umístění (přístupnost)
- rozmístění (dostupnost)

9. FORMA

- solitér (potvrzuje *místo*, *výjimečnost*)
- blok (vytváří jednoznačný veřejný *prostor*)
- linie (posiluje *cestu*, *tvar*)

město / hmota → zastavěné → prostor

archetyp → typ → atyp

vědomí celku (kontinua) a jeho částí → měřítko

měřítko „obrazů“ → průmět ideje

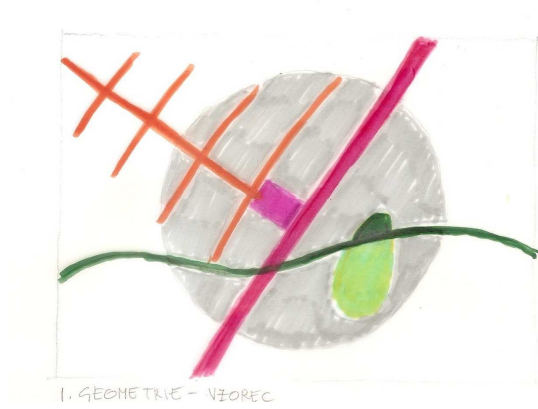
dialektika prostoru a hmoty

Vzniká **STAVBA**, kde stavebními prvky jsou objekty dané jen volbou měřítka, respektive mírou abstrakce (viz stěny / domy / města).

Vzniká **SKLADBA**, kde skladebnými prvky jsou prvky dané volbou motivu a *smyslu*, respektive poznáním toho, „proč to vlastně dělám“

VZOREC

„Základním rysem kvantové propojenosti je to, že ve všem je přítomen celý vesmír a že v každé věci se zračí celek“
(David Bohm)

1. PRINCIP

- společenství
- místo
- přirozenost

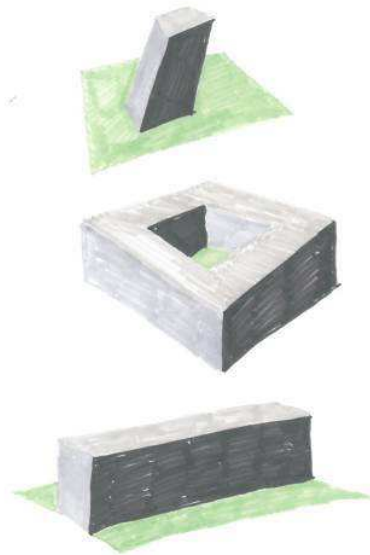
2. ČLENĚNÍ

- blok
- parcela
- objekt

3. PRVKY

- bod
- linie
- blok

4. HLEDÁNÍ (zkoumání)

- stopa – vývoj, otisk, jedinečnost
- znak – obraz, symbol, kód
- záměr – organizace, společenství, infrastruktura

5. VÝZNAM

- podstatné
- podružné
- zvláštní

6. HIERARCHIE

- celek
- části
- jednotlivosti

7. CHARAKTER

- měřítko
- proporce
- vztahy

MĚŘÍTKO

Měřítko ovlivňuje řád celku. Určení měřítka je určením **míry a významu** prvku v celku.

PROPORCE

Proporce ovlivňují hodnotu (harmonii celku). Hledání proporcí je hledáním **řádu**, hledáním „váženého“ poměru mezi **částí a celkem**.

- a) mezi člověkem a prostředím
- b) mezi hmotou a prostorem
- c) v rámci vnitřní „geometrie“

VZTAHY

Vztahy ovlivňují význam v rámci celku, poznání vztahů ovlivňuje **záměr**.

Vztahy k celku zasazují „kámen“ do stavby

Vztahy k okolí (sousedům) kámen“ obušují – ovlivňují tvar a tvářnost

Vztahy k sobě samému (vnitřní) ovlivňují charakter

8. ZNAKY

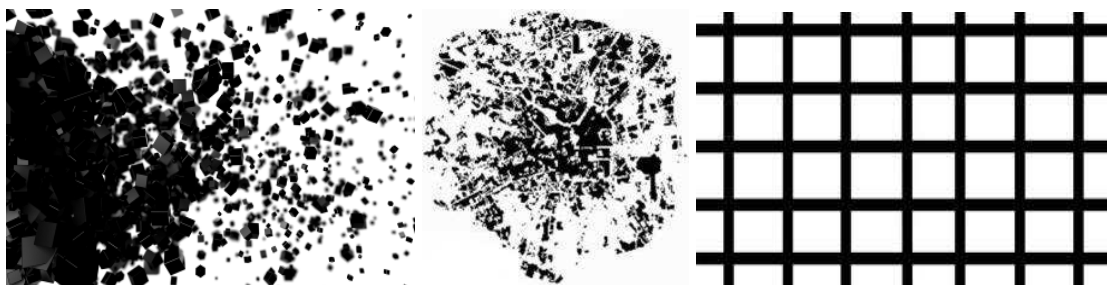
- cesty – tkáň, propojení, obzor
- místa – uzly, cíle, symboly
- oblasti - dělení, vlastnictví, komunity

9. OBRAZ

- poloha
- tvar
- orientace

10. USPOŘÁDÁNÍ

- chaos
- fraktál
- řád

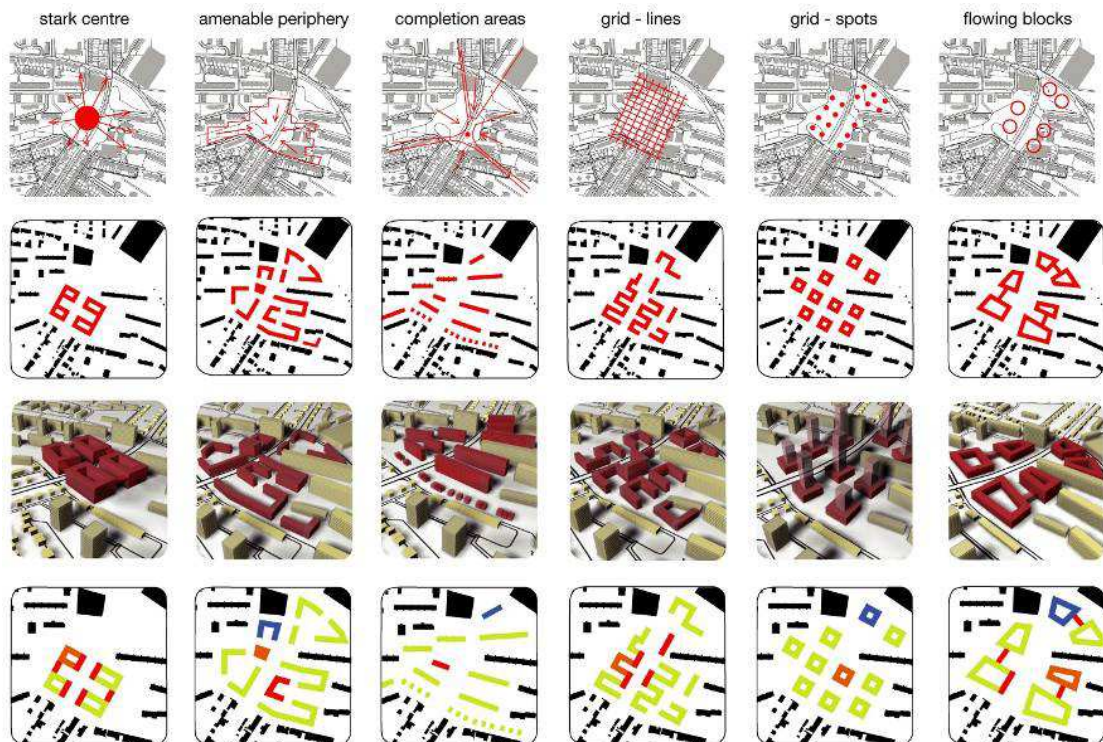

11. GEOMETRIE

- linie
- kruh
- mřížka

12. MATEMATIKA

- tvar
- rozměr a orientace
- dělení a násobení

Anna Háblová, Skalka, 2010 (studentská práce)

PATTERNS (by Spiro Kostoff)

- organic
- grid
- diagram
- grand manner
- skyline

ROZHRAŇÍ

„Budeme-li porovnávat a navzájem třít jedno o druhé, snad dosáhneme toho, že spravedlnost vyšlehne, jako když se třou dřeva.“
(Platón – Ústava)

1. VRSTVENÍ

Rozhraní nevzniká oddělováním, ale vrstvením, průmětem hraničních objektů a jejich dalších, vnitřních, rozhraní.

2. SMĚŘOVÁNÍ

Pomocí rozhraní poznáváme „vně / dovnitř“, „venku / uvnitř“.

3. PRŮHLEDY

Rozhraní je zhmotňováno uvědomováním toho „před“ a „za“.

4. STRUKTURA

Každé rozhraní je současně strukturou, tedy stavbou, jakkoliv nemusí být vždy jasně rozeznatelné.

5. REFLEXE

Rozhraní odráží svět před i za, je jeho součástí i oddělujícím prvkem

6. MĚŘÍTKO

Měřítko rozhraní vyjadřuje význam i míru oddělení či propojení.

7. VZOREC

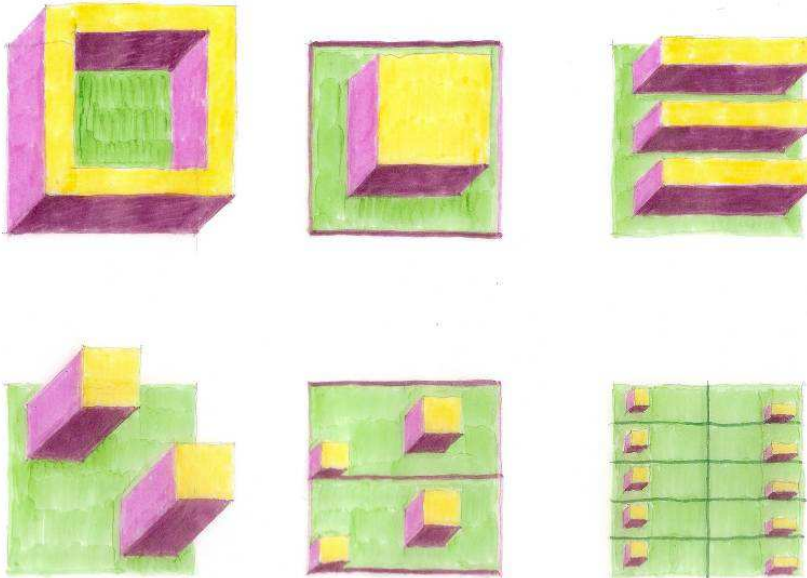
Uspořádání hraniční struktury a jeho typologie charakterizuje vlastní rozhraní

8. UZLY

Více než linií je rozhraní charakterizováno jednotlivými uzlovými prvky a jejich uspořádáním

9. TYPOLOGIE

Každý stavební typ vytváří specifický typ rozhraní

10. OBLASTI

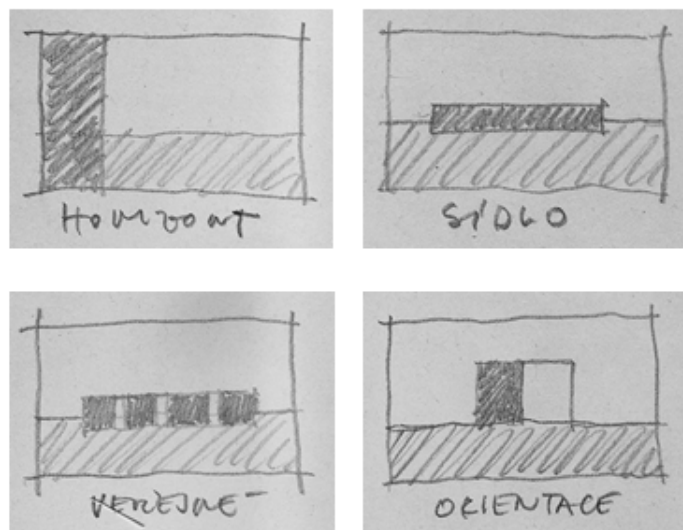
Rozhraní je nutné rozeznávat ve všech měřících a u všech článků celku

11. STAVBA

Sídlo je stavbou a ta má hranice uvnitř i vně, hranice v plánu i ve veduté

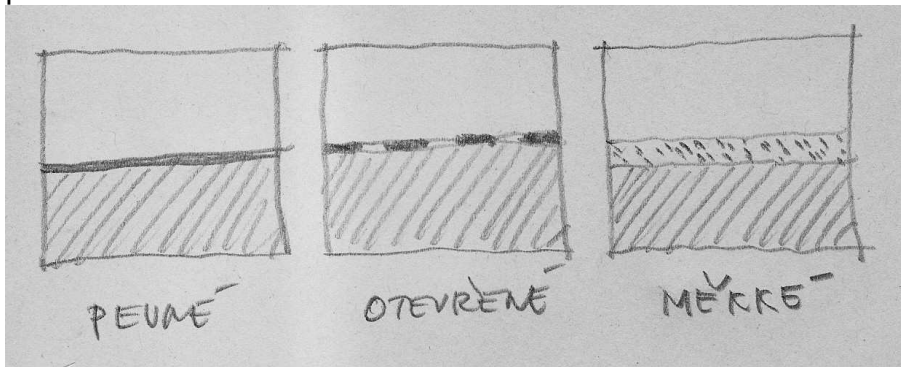
12. ARCHETYPY

Vztah mezi dvěma sousedícími světy je zřetelný v archetypálních polohách, horizont odděluje Zemi o Vesmíru, hranice sídla oddělují vystavěné prostředí od přírodního, veřejný prostor vymezuje společné od soukromého, orientace objektu vyjadřuje jeho vztah k veřejnému ...

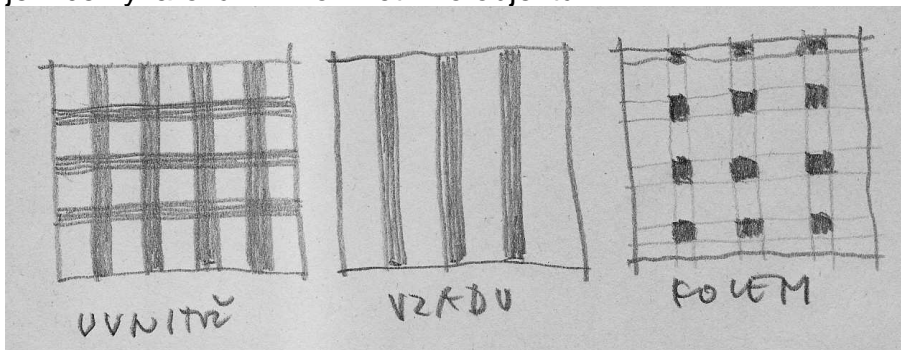
13. HRANICE

Vlastní hranice se projevuje jak v pevné formě (např. kontinuální zeď), tak jako článkovaná hrana (samostatné objekty v odstupu) či jako měkká hrana volného přechodu.

14. ORIENTACE

Bloková zástavba vytváří jednoznačné „uvnitř“ a „vně“, rozhraní je dokola stejné pevné; desková zástavba vytváří jednoznačné „vpředu“ a „vzadu“, rozhraní je odlišné z čela a z boku; bodová zástavba jednoznačné „kolem“, rozhraní je dokola neurčité, je více vyzařováním konkrétního objektu

15. ORGANIZACE

Organizace sídla ve smyslu jádro (centrum) – tělo (kompaktní sídlo) – periferie (okraj) vytváří přirozená rozhraní vyvolaná historickým růstem a vazbami na těžiště.

16. HORIZONT

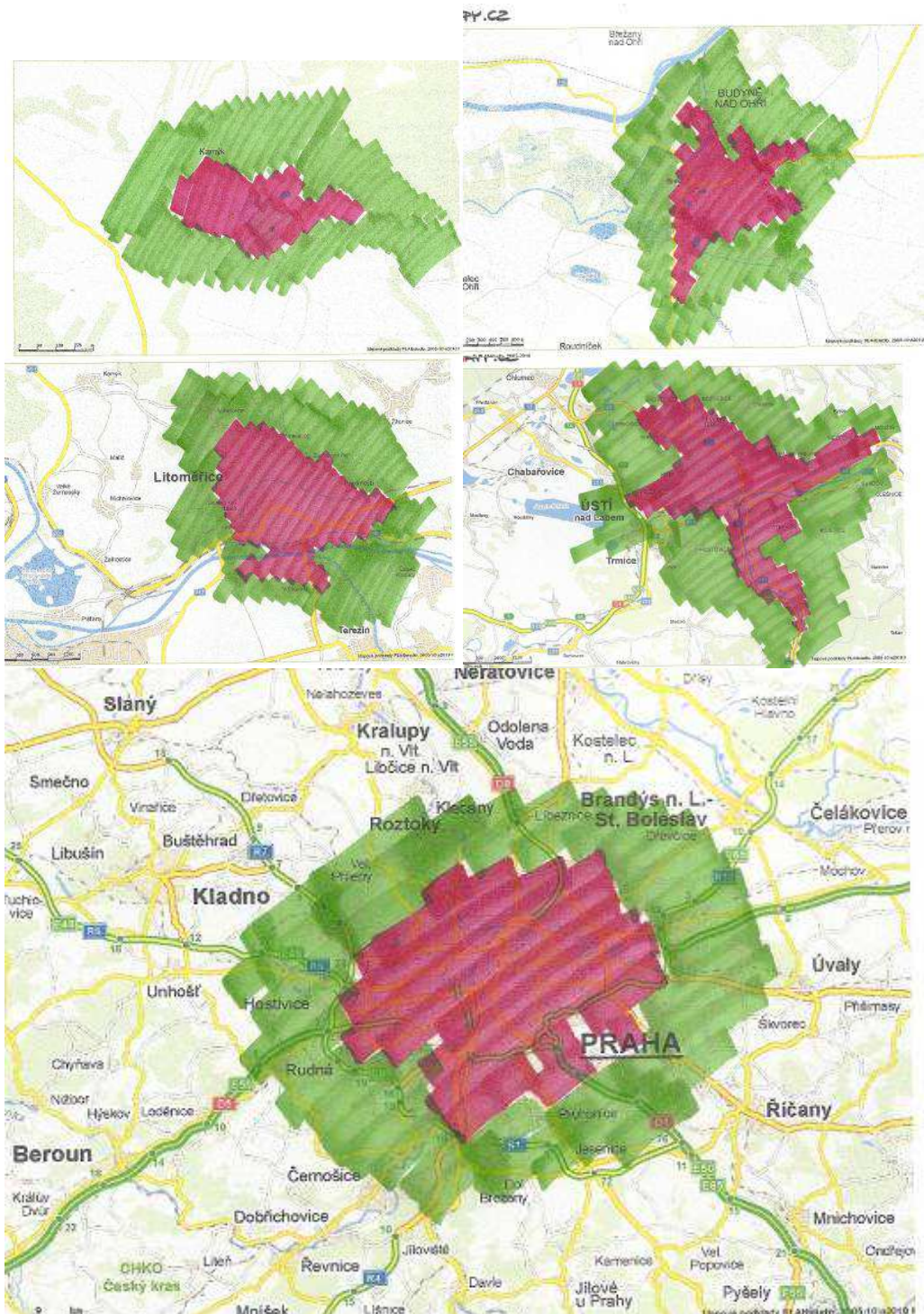
Horizont jako archetypální rozhraní je psychologickým ukotvováním sídla v rámci krajiny i vesmíru, je pozadím městského obrazu.

17. SÍDLO

Rozeznání rozhraní sídla a krajiny je podstatnou podmínkou pro uchování hodnot obou fenoménů.

18. ZÁZEMÍ

Každé vystavěné prostředí obsahuje i odpovídající podíl prostředí přírodního. Kromě vnitřních přírodních prvků je podstatným i vnější krajinný prstenec sídla, jehož šířka by měla odpovídat zhruba vzdálenosti od hranice do centra zastavěného území.

19. OSÍDLENÍ

Určení hranice je významným lokátorským aktem a jakkoliv povrch může být stejný, jedná se o zásadní odlišení dvou fenoménů.

20. VEDUTA

Obraz města vyjádřený v hlavní vedutě vypovídá o většině podstatných atributů sídla (morfologie, hierarchie, měřítko ...)

21. KONCENTRACE

Intenzita osídlení na hraně vyjadřuje významně sílu rozhraní a míru diskurzu „vně a „uvnitř“; intenzita může být vyjádřena jak v linii, tak bodově (např. samostatná sídla na dohled)

22. DOMINANTA

Rozhraní sídla vyjadřují i archetypy věží, falanšér či jiných významných centrálních objektů v krajině na pomezí sídla

23. ČLOVĚK

V lidském měřítku a v doteku s místem se projevuje kvalita provedení každého rozhraní, jejich forma, umístění a synergie rozhodují o kvalitě konkrétního prostředí

25. VYMEZENÍ

Rozhraní vždy vymezuje typ a určuje měřítko. Ne forma vlastní architektury, ale forma a míra jednoznačnosti určují vnímání celku a částí.

Vít Rýpar, Předboj, 2011 (studentská práce)

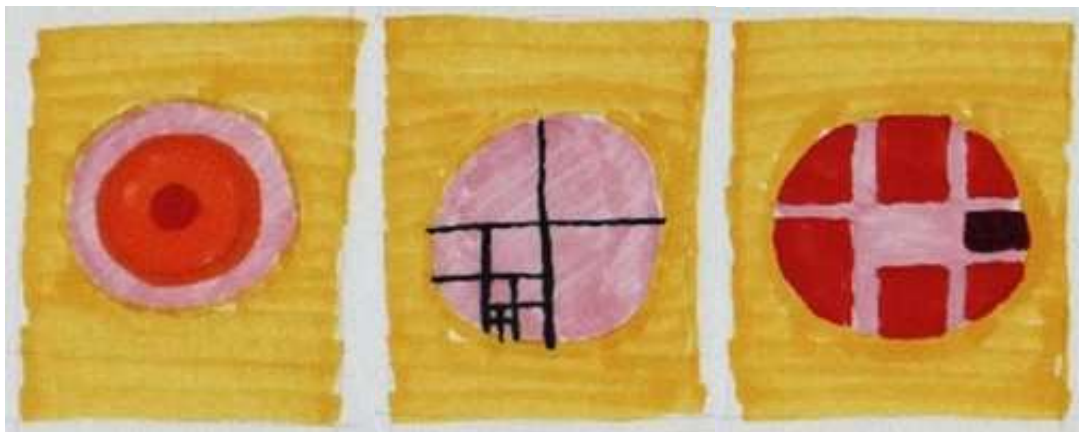

Michaela Roženská, Řepy, 2011 (studentská práce)

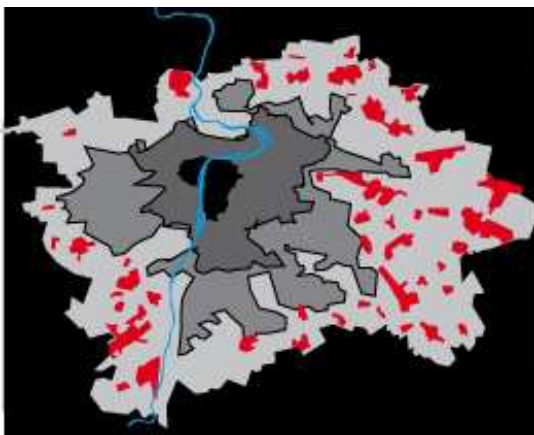
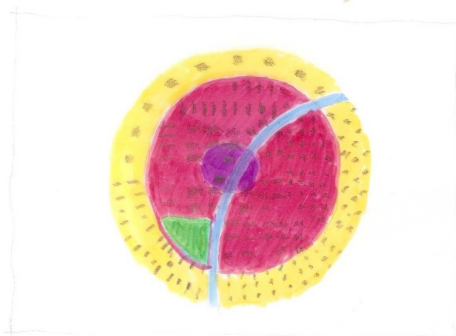
2. STAVBA

ORGANIZACE – ČLENĚNÍ - SKLADBA

ORGANIZACE

Různorodost a kolize názorů a úhlů pohledů jsou společné pro demokratickou společnost. Kontinuální proces pokusů a omylů, proplétání a spojování, pokusy vytvořit novou celistvost známých prvků (původní látka) a vztahů, citací, metafor, analogií a obrazů (použitá, druhotná látka). Tento proces míří ke konglomerátu různorodých identifikovatelných lokalit, vytvářených na základě podmínek místa. Tyto lokality se mohou projevit ve stavu vysoké hustoty nebo mohou být rozptýleny, plout v krajině nebo mohou být umístěny v řadě podél dálnice. (Hans Kollhoff - City of Places)

FORMA – FUNKCE – ŘÁD
jak – proč - kam

1. Sídlo se projevuje v nekonečném množství **forem** a na základě mnoha **modelů** problémy duchovního nebo materiálního rázu reflexe „starého“, potřeba „nového“
→ nalezení → ztráta → hledání →
ustanovení (konstituce) / ověřování (konsolidace) / změna (revoluce)
2. Jeho kvalita vzniká a padá na kvalitě „**lokátorského**“ činu
To znamená stanovením a vytyčením principů podstatných pro založení a udržení sídla
3. Tyto principy jsou dány jak osobními **schopnostmi**, tak obecnými (v místě a čase) **pravidly** 4. Sídlo je i přes různé modely organismem, který má ve všech podobách

společné znaky

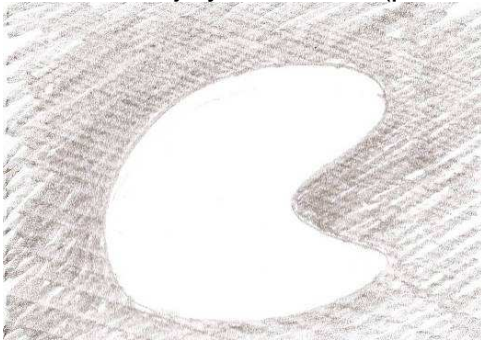
4. Sídlo je i přes různé modely **organismem**, který má ve všech podobách společné znaky

5. Jako každý organismus má svou **tkáň** a svá **energetická** centra

- masa, veřejný prostor, infrastruktura ...
- veřejná sféra, občanská sféra, soukromá sféra ...

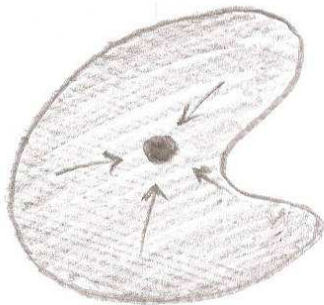
6. Je tvarováno (vymezováno) a je strukturováno (organizováno)

7. Tvar je dán hranicemi, respektive periferií; uvědomováním si „vně“ a „uvnitř“
DOVNITŘ - k sobě jako k součásti společnosti (lidství), VEN – k sobě samému jako součásti krajiny a vesmíru (poznání)

8. Hranice (a periferie) je formována vztahy k **centru** (gravitace)

- ať již probíhá rozvoj dovnitř či vně!
- centrum historické, společenské, obchodní

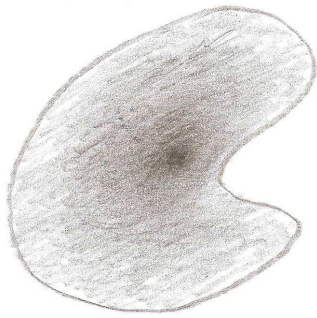

9. Centrem může být **bod, linie i území**

nejde o relativnost, ale o pojetí a úhel pohledu; významným tématem je hledání těžiště

10. Mezi hranicí a centrem probíhá neustálé vyvažování - **napětí** s vnitřní tendencí k **harmonii**

11. Směrem do centra se „energie“ zvětšuje či „zahušťuje“

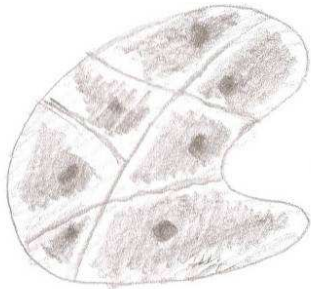

12. Vždy lze rozlišit

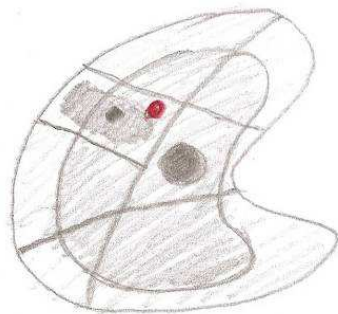
- **jádro** (koncentrace)
- „**tělo**“ (stabilita)
- **periferii** (proměna)

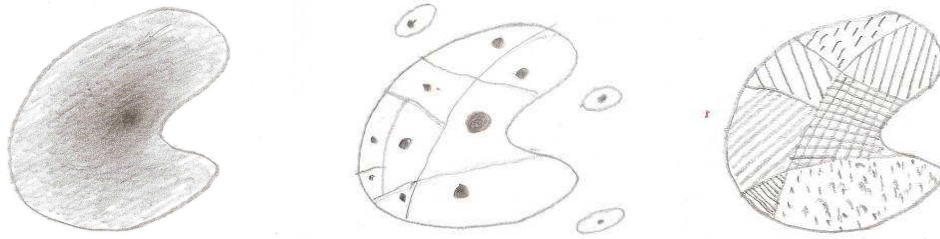
13. A to v rámci celku i jednotlivých částí.

14. Můžeme takto určit **polohu** místa i části a odvodit její charakter a potenciál (viz vesmír – galaxie - slunce - planety)

15. „Funkcemi“ polohy jsou
homogenita, hierarchie, diverzita

16. Kostrou zpevňující a současně určující organizaci je struktura **cest a míst**
(topografie)

„Energie“ se seskupuje:

- kolem **místa** (růst z bodu, středu), vztahuje se k němu a k jeho hodnotě (kultovní, hospodářské) → LOKALIZACE

- kolem **cesty** (růst podél linie, směru), vztahuje se k ní a k její hodnotě (přepravní, ...)
→ TRASOVÁNÍ

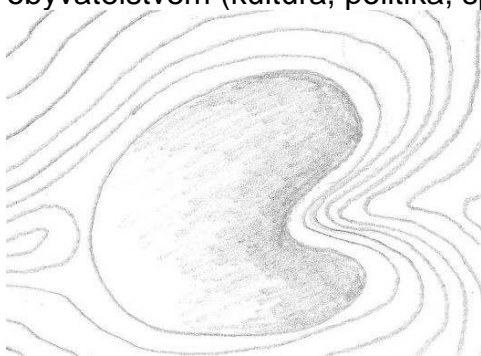
- kontinuálně (v čase - historie, v prostoru – typologie)

→ (organický) RŮST

každé místo je „dané“ těmito faktory a naopak – ovlivňuje jimi celek
(viz vesmír – galaxie - slunce - planety)

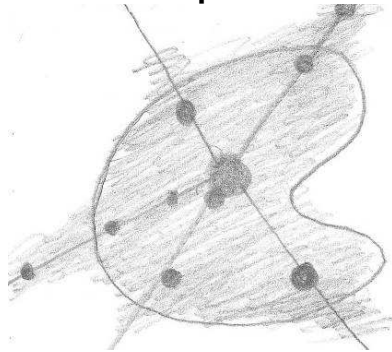

17. Masa (hmota) je formovaná
morfologií (terén, orientace, krajina),
klimatem (slunce, vítr, déšť),
obyvatelstvem (kultura, politika, společenství)

18. **Média** (nosiče energie)

iniciují růst, obnovu či odumírání kostry i masy jsou ovlivňována principiálně člověkem a **společenstvím**

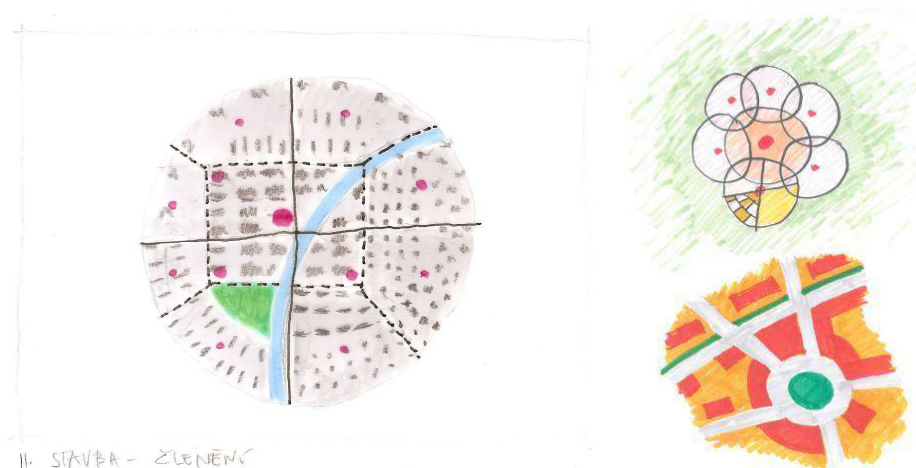
19. Postavení v celkové skladbě a hierarchii je dáno přirozeným „**stavem**“ a současně individuálním **záměrem** („úmyslem“)

Jedná se vždy o vědomý akt (jakkoliv s pomocí podvědomí a fragmentárního vnímání). Je třeba si uvědomit, že „každým aktem měníme svět“, že jsme schopni i povinni vědět, že „bude to tak proto a proto“, ne proto, že to tak „vyšlo“.

20. formování vnějšími a vnitřními vlivy („fyzikální **proces**“ – tváření+tvoření)
morfogeneze – topografie - typologie (všechny 3 se stále proměňují!)

ČLENĚNÍ

obec existuje na základě přirozenosti, že člověk je k životu v obci určen, protože má schopnost rozeznat dobro od zla
každá domácnost je částí obce
(Aristoteles)

Slovo *politika* má původ ve starém Řecku. Je odvozena od slova "*polis*" = obec, společenství lidí žijících v jednom sídelním útvaru - městě. Politikou je podle Aristotela umné a dovedné spravování věcí obce - tedy správa věcí veřejných - společných všem rodinám žijícím v dané obci. Člověka pak Aristoteles chápal jako "*zoón politikón*" - zvíře politické - tedy společenské, které žije v obci (lidském společenství) a komunikuje s ostatními členy obce o správě věcí veřejných. Člověka, který se otázkám veřejné správy vyhýbal, nazývali Athéňané "idiotem" (řecky "*idio*" = zvláštní, svérázný, latinsky "*idiota*" = nevědomec, zvláště omezený člověk).

Aristoteles používal slova "*oiko-nomie*" (*ekonomie*), odvozeného od slov "*oikos*" = obydlí, dům, statek a "*nomos*" = zákon, pravidlo, které znamenalo umění spravovat soukromý dům (a jeho hospodářství - včetně polností, chovu dobytka a dílen). Od slova "*oikos*" jsou odvozena slova "*ekologie*" = věda o prostředí, v němž máme dům (v němž bydlíme), a "*ekumena*" = pospolitost lidí, kteří mají dům (kteří žijí) na území dané kultury - civilizace nebo celého (známého) světa.

Členění sídla je v individuální rovině dáno možnostmi (rozsahem) lidského vnímání (tedy smyslů a psychického uchopování) a ve společenské rovině možnostmi řízení a správy. Od těchto limitů ze odvodit základní míry.

Rozlišení – vzdálenosti ((Jan Gehl – Život mezi domy)

½ - 1 km	vidět, že jsou to lidé
od 100 m	individuální odlišení („společenské zorné pole“) – vytváření skupinek v prostoru, např. na pláži
70 – 100 m	pohlaví, věk (přibližně), co dělá (viz stadion)
30 m	rysy obličeje, účes, věk, poznat známé
20 m	pocity a nálady (sociální kontakt), např. divadlo
1-3 m	konverzace
3,75 m	nejvhodnější předzahrada (blízko ale i dostatečný odstup)

Obsáhnutí

Vchod – 25 m

(soukromé – veřejné)

Blok – 100 m

(začátek – konec)

Čtvrť – 1000 m

(1/4 hodiny chůze)

Velikosti

sekce	25 m	35 ob (5 podl.)
řada	75 m (3 sekce)	100ob.
blok		400 ob.

Členění sídel (ustálené jednotky v historickém kontextu)

1. Metropole (<i>métér</i> , matka a <i>polis</i> , město)	1000 (500 – 5000) tis. ob.
2. Statutární město / městská část	100 (50 – 500) tis. ob.
3. Město / městský obvod	20000 (10000 – 50000) ob.
4. Město / městská čtvrť	5000 (2000-10000) ob.
5. Městys / lokalita	2000 (1000 – 5000) ob.
6. Vesnice / městský blok	500 (200 – 2000) ob.
7. Osada / sousedství / dům (sekce)	50 (25 – 150) ob.
8. Byt / dům / samota	5

VÍCEPODLAŽNÍ			NÍZKOPODLAŽNÍ				obyvatel	rozpětí
metropole							1 000 000	500-5000 tis.
Část	stat.město						100 000	50-500 tis.
	obvod	město					20 000	10-50 tis.
Čtvrť	čtvrť	čtvrť	město				5 000	2-10 tis.
Lokalita	lokalita	lokalita	lokalita	městys			2 000	1-5 tis.
Blok	blok	blok	blok	blok	vesnice		500	200-2000
sousedství	sousedství	sousedství	sousedství	sousedství	sousedství	osada	50	25-100
Byt	byt	byt	dům	dům	dům	dům	3	1-10

1. usedlost, samota, dům, byt

počet ob.: 3 (1 – 10)

vybavenost: soukromá, podesta, lodžie apod

vn.prostory: soukromé

*společenství: rodina, širší rodina,
hospodářství*

*doprava: vnitřní, vnější vyplývá ze
situace*

identita: silná, často formální

zdůraznění

domov, být, obývat

2. kolonie, osada, sekce, sousedství

počet ob.: 50 (25 – 100)

*vybavenost: klubovna, fitness, kola-
kočárky, prádelna, dětské hry*

*vn.prostory: soukromé-polosoukromé-
poloveřejné*

*společenství: spojení společným zájmem,
přímá demokracie, znají se jménem, zdraví se,
děti si spolu hrají*

*doprava: vnitřní, vnější vyplývá ze
situace*

*identita: relativně silná bez formálního
zdůraznění*

3. vesnice, městský blok

počet ob.: 500 (200 – 2000)

vybavenost: hospoda, koloniál, kaple

*vn.prostory: veřejné bez intenzivnější
hierarchizace*

*společenství: od vidění, ne jménem, zdraví se,
na venkově významné události, společný
zájem bez přímé vazby na společenství
(hospoda, obchod, hřiště, škola, sport...)*

*doprava: dopravní obsluha v lokálním
měřítku, společné parkování*

identita: slabší, založena často více na dějích než na formě

4. městys, lokalita

počet ob.: 2000 (1000 – 5000)

*vybavenost: mš, malá samoobsluha, prostor
pro dětské hry a sport*

*vn.prostory: veřejné s prvními znaky
hierarchizace*

*společenství: od vidění generačně, společné
události, neformální sdružování*

*doprava: individuální - vnitřní (systém
parkování) i vnější (zpomalení, oddělení od
provozu chodců); hromadná - lehčí formy*

*identita: spíše tušená než přesně vymezená;
okolo dominantního veřejného prostoru*

5. městečko, čtvrť

*počet ob.: 5000 (2000 – 10000)
vybavenost: základní - zš, lékařský obvod,
kultura, sport, rekreace, event. obecní úřad,
vn.prostory: významová diferenciacie,
náměstí - tržiště
společenství: „přes“ 1 osobu, společná
lokální identita
doprava: individuální - celkový systém
obsluhy, vstupy do území, omezení rychlosti
hromadná - umístění zastávek a stanic
identita: relativně vysoká, odvozena od
vztahu k centru (existuje-li) vybavenosti*

6. město, městský obvod

*počet ob.: 20000 (10000 – 50000)
vybavenost: vyšší a celoměstská - sš,
poliklinika, obecní úřad
vn.prostory: významová diferenciacie,
hierarchie
společenství: anonymní, profesní a zájmové
aktivity
doprava: individ. – celkový hierarchizovaný
systém, hromadná stání a parkování
hromadná – těžší systémy, plošná obsluha
identita: vztah k celku a jeho reprezentaci*

7. statutární město, městská část (praha)

*počet ob.: 100000 (50000 – 500000)
vybavenost: regionální - vš, nemocnice,
krajský úřad
vn.prostory: charakteristické relativně
autonomní správní subcelky (úřady)
společenství: anonymní, profesní a zájmové
aktivity
doprava: individ. – nadměstské komunikace,
hierarchizovaný systém stání a parkování
hromadná – kombinované systémy, regionální
cíle
identita: vztah k celku i částem*

8. metropole

*počet ob.: 1000000 (500000 – 5000000)
vybavenost: celostátní, centrální úřady
vn.prostory: části jsou relativně
samostatná „města“
společenství: heterogenní, rozvrstvené*

*doprava: individ. – celostátního významu,
centrální organizace systému parkování
hromadná – metro systémy, celostátní a
mezinárodní cíle
identita: reprezentace státu či země*

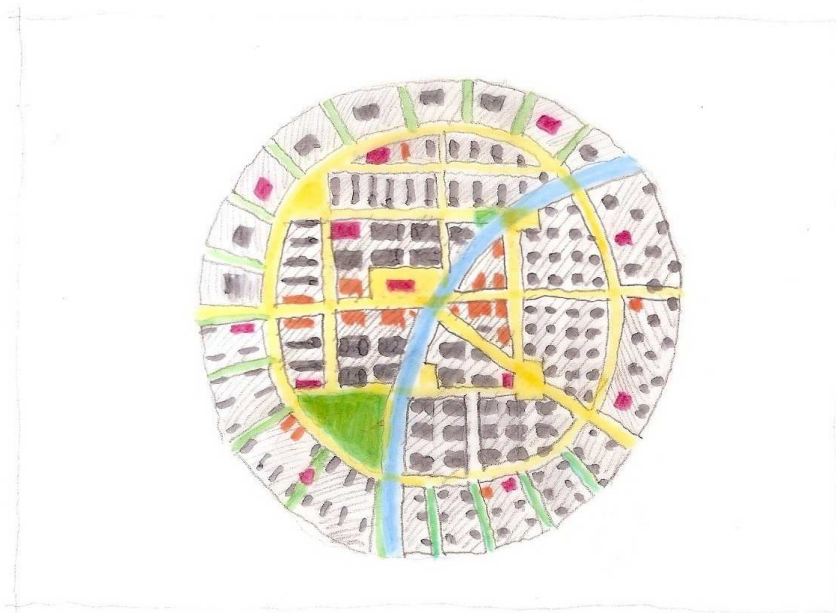
SKLADBA

*Onticky nejbližší je ontologicky nejvzdálenější
(Martin Heidegger)*

Stavebními kameny sídla jsou: **hmota, prostor a děje**. Na funkce se dá v 21. století de facto zapomenout (viz též níže). Vymezují veřejný prostor hmotami, které mohou být vším. Hmota i prostor jsou dále různě perforované, tvarované, plněné. Naučme se takovéto architektuře. Konečně budeme naplňovat dosud prázdné řeči o pokroku, vědě a vývoji. Vždyť, co jiného by nám sídla měla nabízet, než možnosti „žít, pracovat a rekreovat se“ na jednom místě. Co méně bychom na nich měli chtít. Jestli to v oblasti stavění a urbanismu nenabízejí, je někde chyba. Potom je třeba si tento směr vynutit. A to lze jen tím, že uznáme organizaci (veřejného, ale nejen) prostoru za náš hlavní úkol, za jedinou kvalitu sídla.

Poznámka

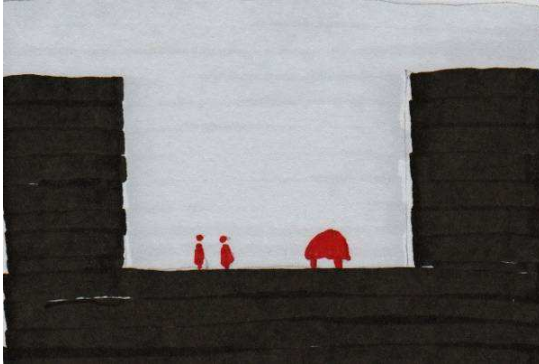
Jediné dobře zorganizované prostor a hmota jsou schopny unést tak proměnlivé děje, jako je tomu nyní (ale v podstatě v celé historii). Ještě před několika lety neznámá věc jako je osobní „komunikátor“ (i- phone, blackberry atd.) je schopna měnit děje významněji než všichni územní plánovači dohromady. Díky prostorově i časově pozměněnému administrování mnoha (nejen) pracovních činností se mění zdánlivě ustálené režimy jako: taktový pohyb do práce - z práce se v čase rozkládá, radiální pohyb automobilů se mění na tangenciální, bydlení se vrací do „downtownu“. A navíc: je opět vyhledáván odepisovaný veřejný prostor a skomírající kavárny jako „nové kanceláře“. Samozřejmě to nelze zevšeobecňovat, ale je zřejmé, že není všem dnům a trendům konec.

II. STAVBA - SKLADBA

ZÁKLADNÍ KAMENY

- *prostor*
- *hmota*
- *děje*

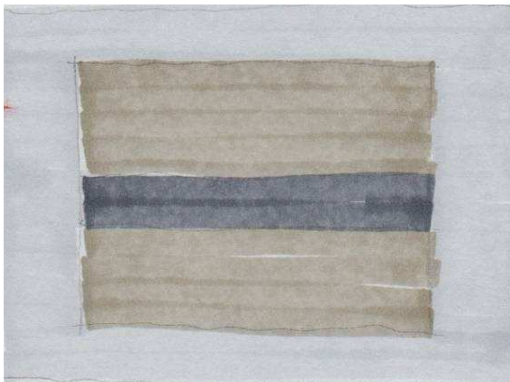
MĚŘÍTKO návrhu → „hmotou“ může být:

- ...
- dům
- blok
- lokalita
- část
- ...

PROSTOR

- *veřejný*
- *neveřejný*
- *(speciální)*

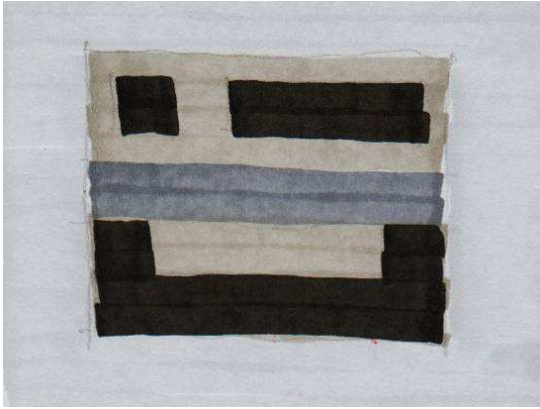
→ **urbánní blok**

HMOTA

- *solitér*
- *linie*
- *blok*

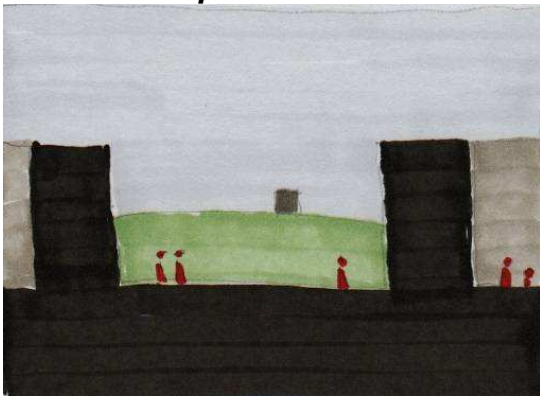
→ **uliční fronta**

DĚJE

- *individuální*
- *společné*
- *vnější*

→ **charakter prostředí**

CHARAKTER (urbánního) BLOKU

- uzavřený (areál)
- otevřený (soubor)
- polouzavřený (blok)

CHARAKTER (veřejného) PROSTORU

- centrální (statický)
- lineární (dynamický)
- předprostor

STRUKTURA

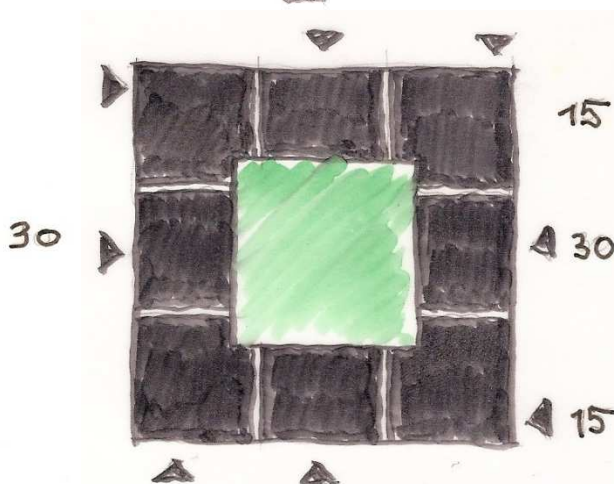
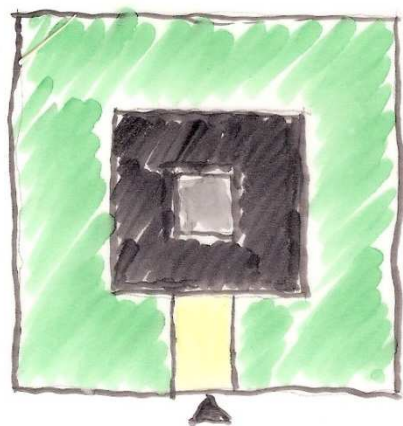
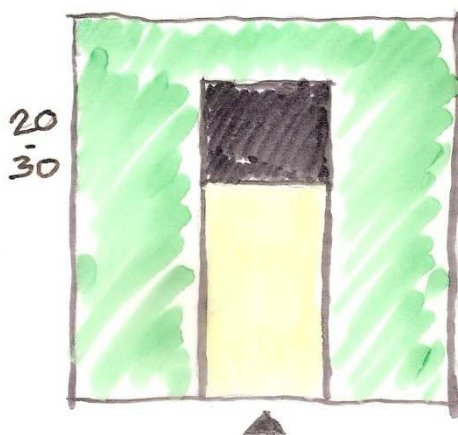
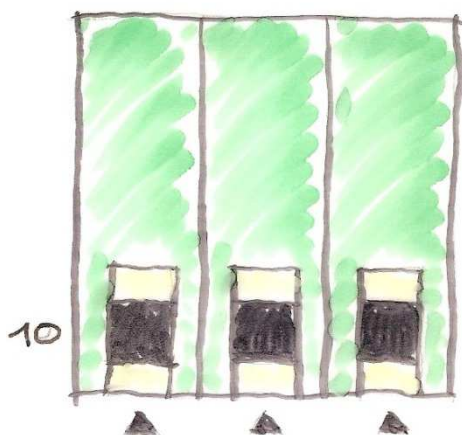
- občanská vybavenost (*místa, reprezentace*)
- veřejný prostor /vč. technické a dopravní vybavenosti/ (*síť, komunikace*)
- soukromý prostor (*masa, bezpečí*)

VYUŽITÍ

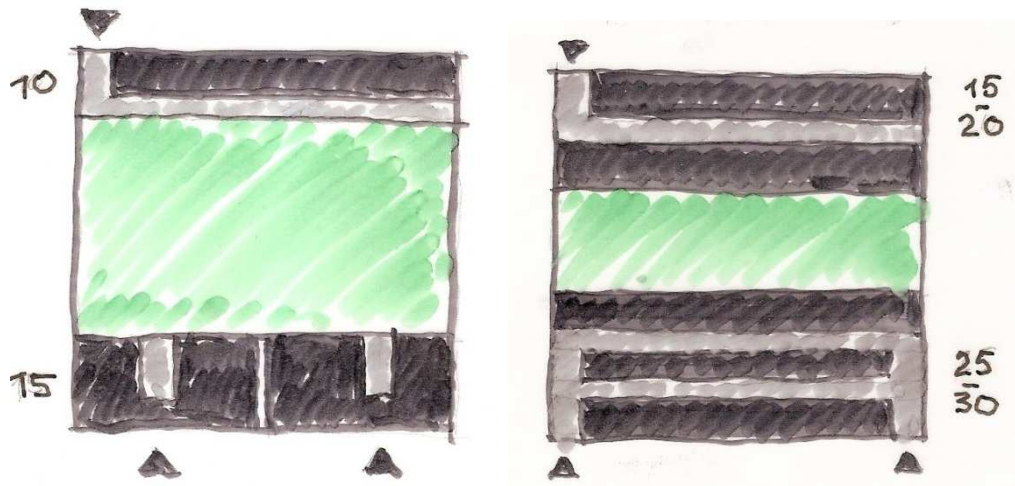
- Rodinné domy
- Bytové domy
- Polyfunkční domy
- Veřejné budovy a komplexy
- Komerční objekty a centra

TYPY STAVEB (hloubka v cca metrech)

- rodinný dům (venkovský/městský) 10
- vila (venkovská/městská) 20
- bodový dům (bytový/nebytový) 25
- palác (venkovský/městský) 40
- obytný blok 60
- pavlačový dům 10
- schodišťový dům 15
- chodbový dům 20
- 5 traktový dům 30

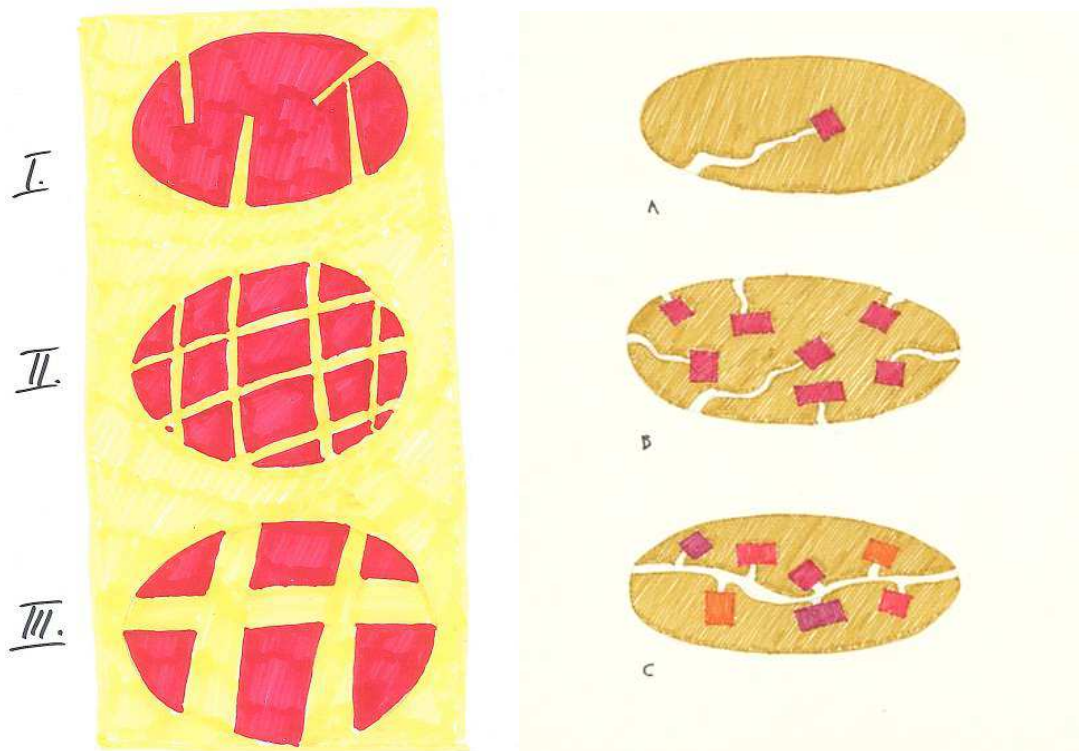
Typy prostorů (šířka v cca metrech)

- cesta 5
- ulička 10
- ulice 20
- třída 30
- bulvár 30 - 50

- dvůr 10 - 30
- *plácek* 20 - 50
- náměstí, náves 50 - 100

- zahrada
- park
- lesopark

3. VYBAVENOST (INFRASTRUKTURA)

PROSTORY - OBJEKTY - SÍŤ

Metastruktura – Fyzická struktura - Infrastruktura

INFRASTRUKTURA

zdroj (iniciace) / vybavení (kompletace)

konstantní (podmiňující) / proměnné (podmíněné)

síť / procesy

stavba (např. vozovka) / médium (např. automobil) / systém (např. doprava)

systém / organismus

Infrastruktura obecně je množina propojených stavebních prvků, které poskytují rámcovou podporu celku

Veřejné - to, k čemu má každý **občan** přístup, relativně bez omezení, za co je ale také zodpovědný skrze „obec“ (polis)

Veřejný zájem - dohoda pospolitosti („veřejný statek“, „veřejná zakázka“, „veřejná stavba“...)

veřejné = občanem delegované

Občanský / veřejný

VEŘEJNÁ INFRASTRUKTURA - ČLENĚNÍ

a) občanská infrastruktura - „*médium je občan*“ → občanské stavby

b) dopravní infrastruktura - „*médium je vozidlo*“ → dopravní stavby

auta (doprava) jako nepřítel

parkoviště jako veřejný prostor

silnice a dálnice jako veřejný prostor

c) technická infrastruktura - „*médium je (technická) síť*“ → inženýrské stavby

d) veřejná prostranství - „*médium je prostor*“ → veřejný prostor

OBČANSKÁ INFRASTRUKTURA - CHARAKTERISTIKA

Struktura (kostra) pro život obce nezbytných míst a staveb

Co je obecné (= veřejné) a co individuální

Co je archetypální a co přechodné

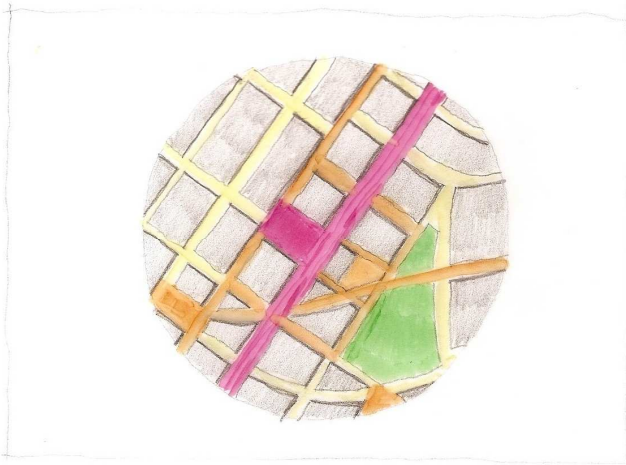
Co je nezbytné a co je věcí volby (správa a rozpočet)

OBČANSKÁ INFRASTRUKTURA – SKLADBA

hmota – prostor - děje

PROSTORY

hodnota sídla je určena hodnotou veřejného prostoru

III, VĚŠAVENOST - PROSTORY

shromažďování (obcování) - agora / forum
směna (obchod) - tržiště
slavnost (obřad) – slavnostní (obřadní) místo

Agora → Náměstí, park, předprostor úřadu ...

Tržiště → Obchodní centrum

Posvátný okrsek → hřbitov, park, krajina ...

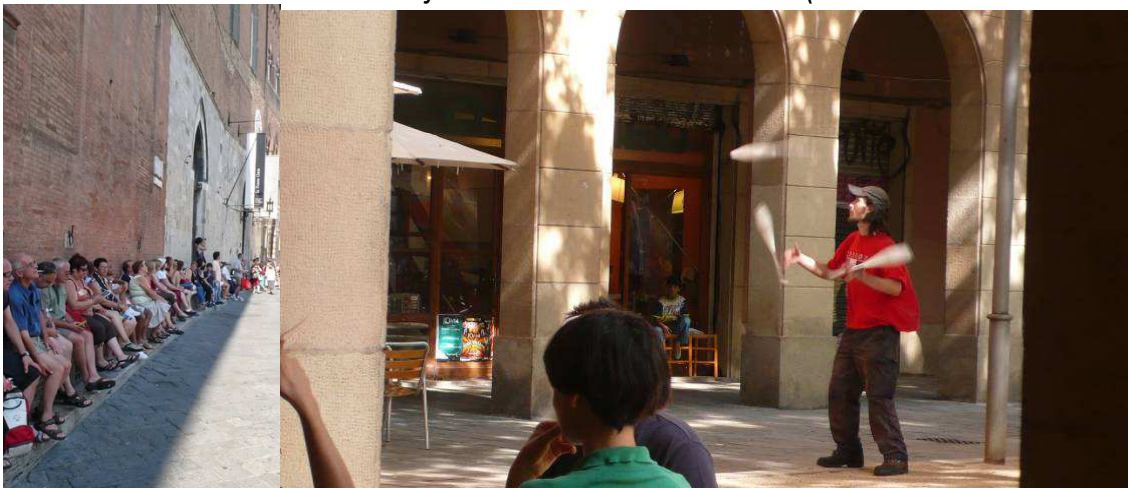
VEŘEJNÝ PROSTOR

Urbanismus je architektura veřejného prostoru.

Hodnota sídla je určena hodnotou veřejného prostoru

Veřejný prostor je místností, bytem, domem ...

„Le Corbusierovo odmítnutí uličního prostoru neztratilo nic na své kousavosti. padesát let po vyjádření této násilnické klatby my architekti stále hledáme nejhodnější vztah mezi cestami a domy, ztrativše onu kvalitu řady (řazení domů), která se ukázala tak užitečná již od dob renesance.“ (Manuel de Solà-Morales)

WALKING
STANDING
SITTING
SEEING
HEARING AND TALKING
A PLEASANT PLACE IN EVERY RESPECT
SOFT EDGES
(Jan Gehl)

Ptáme se:
co je veřejný prostor?
jsou aktivity veřejný prostor (?)
jsou intervence veřejný prostor (?)
jsou demonstrace veřejný prostor (?)
je design veřejný prostor (?)
je úprava ploch veřejný prostor (?)
je drobná architektura veřejný prostor (?)

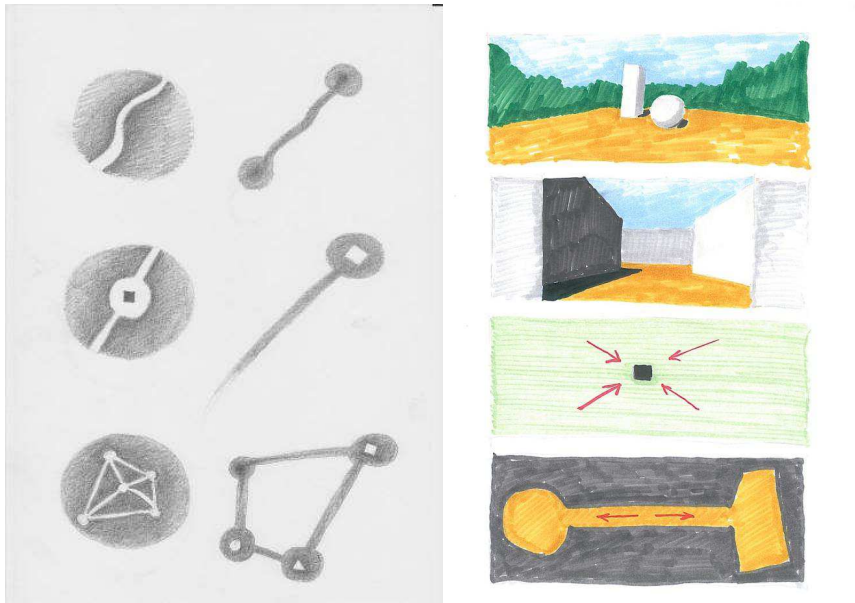
Silné stavby v prostoru vytváří prostor
Stavební masa vytváří prostor
Skladba objektů či prvků vytváří prostor
Architektonizovaná vegetace vytváří prostor

Kvalita prostoru je dána proporcemi, strukturou a texturou vymezující hmoty
Jak dalece jsme schopní vnímat prostor jako prostor „náš“, jako uchopitelné médium
Pomocí srozumitelných objektů a odhadnutelného měřítka?
Pomocí srozumitelného obsahu a identifikovatelného pohybu (dění)?
Je veřejný prostor více obsahem nebo více formou?
Je více plochou nebo dutinou?

Veřejný prostor je objekt a má svou architekturu
Každý objekt má svou inverzi, své duální já, nemůže se od něj oddělit
Jde principiálně o materializaci prostoru, máme k dispozici matici i látku
Nejde jen o veřejné a soukromé, ale také o vnější a vnitřní
Také o měřítko, proporce a vztahy

Architektura (lidský - společný) prostor vytváří (tvoří), vztahuje se ke společnému
Vždy jde o architekturu, rozdíl je jen v měřítku
Teprve ve společném souzvuku vytváří hodnotu - veřejný prostor
Veřejný prostor je principiálně obrazem města v nás a obrazem nás ve městě
Společná je podstata (matérie), odlišné je každé místo, každé vnímání, jevy v čase
Jsou archetypální lidské události odrážející se v tvořeném prostoru
Jsou věčné lidské potřeby odrážející se v tvořeném prostoru
Veřejný prostor je nutné stavět jako architekturu v její věčné dualitě – hmoty a prostoru

(Nakonec jde vždy o génia)

1. VEŘEJNÁ INFRASTRUKTURA (členění dle Stavebního zákona)

- občanská infrastruktura – „*médiem je občan*“ → občanské stavby
- dopravní infrastruktura - „*médiem je vozidlo*“ → dopravní stavby
- technická infrastruktura - „*médiem je (technická) síť*“ → inženýrské stavby
- veřejná prostranství - „*médiem je prostor*“ → veřejný prostor

2. ZÁKLADNÍ KAMENY SÍDLA

- Hmota
- Prostor
- Děje

3. PROSTOR

- *veřejný prostor*
- *neveřejný prostor*
- *stavba / obal (shell)*

4. VEŘEJNÝ PROSTOR

- *veřejný prostor je kontinuum*
- *veřejný prostor má hierarchii*
- *veřejný prostor je skládán z prvků a dílů*

Každý díl je součástí celé sítě – ulic, uliček, náměstí a plácků. Je součástí „stavby - skladby“- architektury. Má své místo v určité hierarchii. Kvalita každé části stojí a padá s kvalitou celého okolního „světa“ veřejného prostoru.

5. PRVKY

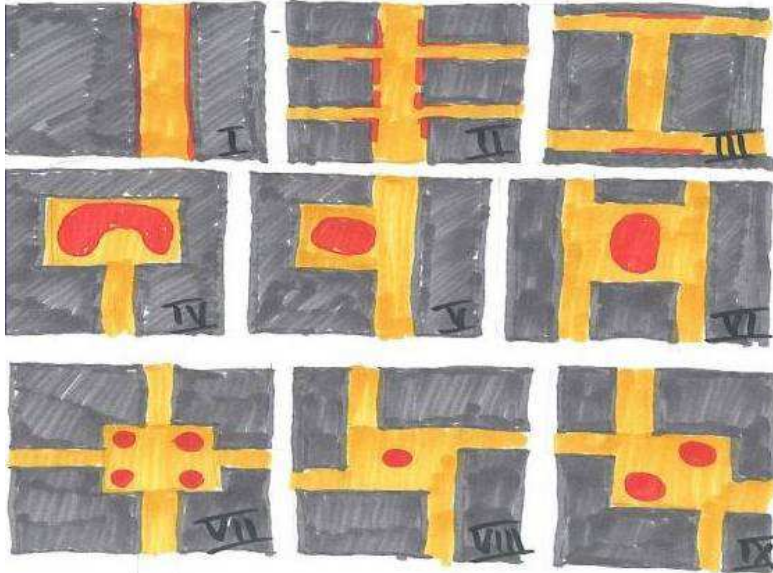
Prvky jsou podstatou typů a forem.

- cesta
- místo
- území

6. ENERGIE,,

„místnosti“ veřejného prostoru

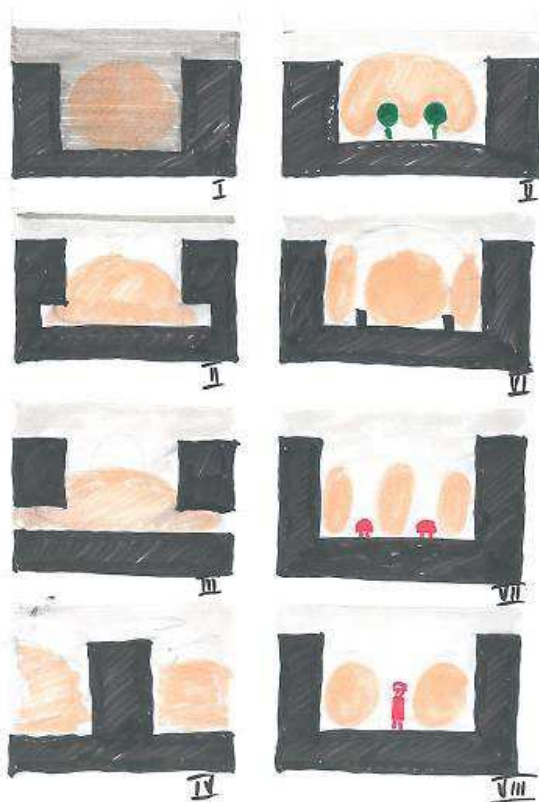
- Proud (pohyb)
- Koncentrace (klid)
- Křížení (napětí)

7. ČLENĚNÍ

„proudy“ veřejného prostoru

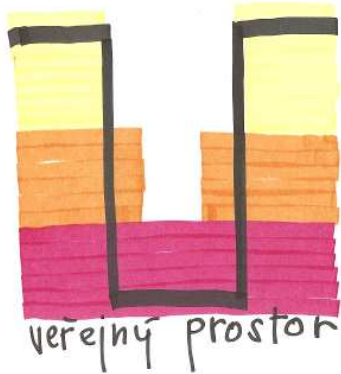
- Kompaktní (scelení)
- Dělený (vrstvení)
- Difuzní (prolínání)

8. VRSTVY

„tektonika“ veřejného prostoru

- Střecha (hlavice)
- Masa (dřík)
- Parter (patka)

9. CHARAKTER

„chování“ veřejného prostoru

- centrální (statický)
- lineární (dynamický)
- předprostor (vázaný)

9. TYPOLOGIE

shromažďování (obcování) – náměstí (agora, forum)

směna (obchod) - tržiště

slavnost (obřad) – posvátné místo

- Ulice jako uvědomění cesty. Je kontaktem na otevřenost a cíl („Boha“).
- Náměstí jako uvědomění společenství. Je kontaktem na sílu („otce“)
- Park jako uvědomění přírody. Je kontaktem na podstatu („matku“).

10. FORMA

- Prostranství (podlaha) → kontaktní užití, aktivity; *zpevněné/nezpevněné* (vozovka – chodník – trávník)
- Parter (rozhraní) → volba užití, komunikace, zprostředkování; *veřejný/neveřejný* (předzahrada, vstupy, vybavenost)
- Fronta (masa) → zprostředkované užití, percepce; *uzavřená/otevřená* (parcelace, členění, komunikace)

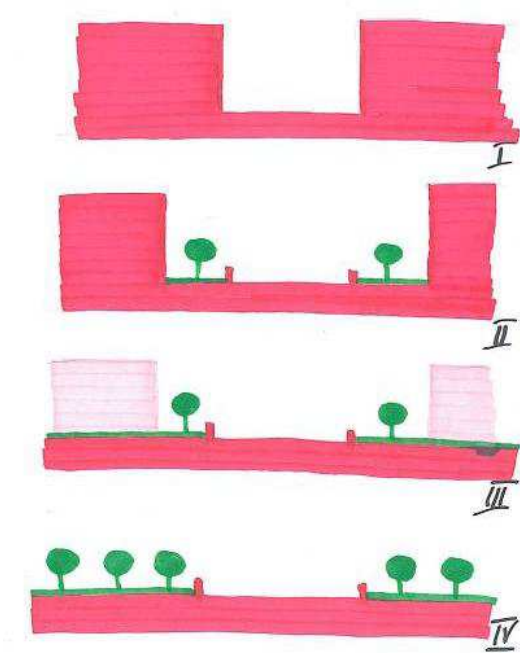
11. PROSTRANSTVÍ „podlaha“ veřejného prostoru

- Plochy
- Mobiliář
- Stavby

12. PARTER „pata“ veřejného prostoru

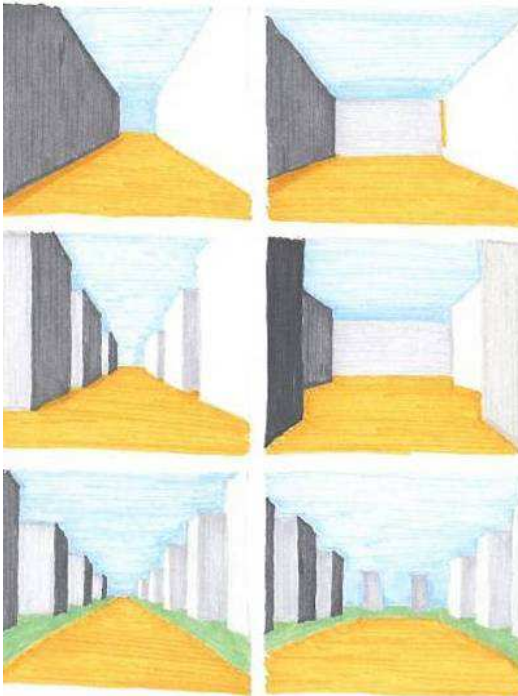
- Veřejný
- Neveřejný
- Otevřený

13. FRONTA

„stěna“ veřejného prostoru

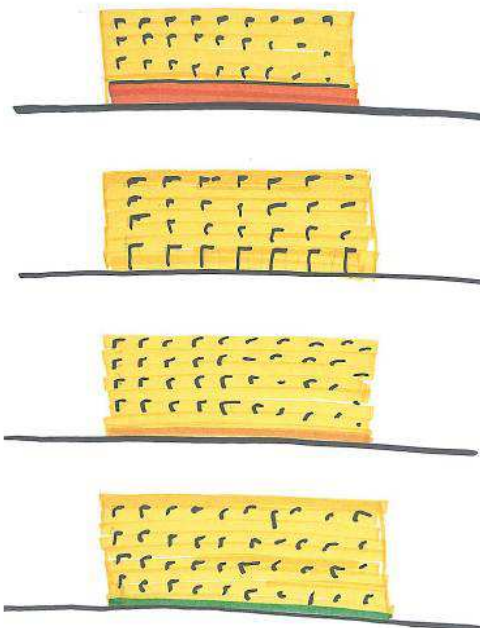
- Pevná (kontinuální)
- Otevřená (členěná)
- Volná (nedefinovaná)

14. ROZHRANÍ – PŘÍZEMÍ (+ *piano nobile*)

„komunikace“ hmoty s prostorem

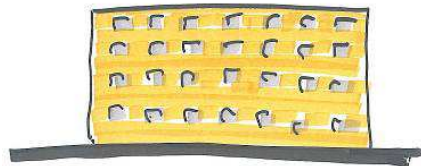
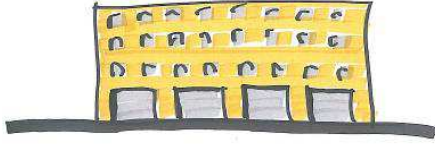
- Veřejné (propojení)
- Soukromé neobytné (přístup)
- Soukromé obytné (odstup)

15. ROZHRANÍ – VSTUPY

„komunikace“ dějů

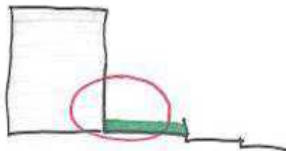
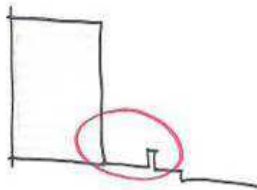
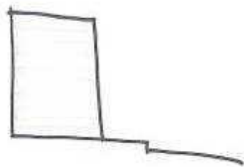
- Z veřejného prostoru
- Z neveřejného prostoru
- Z „meziprostoru“

16. ROZHRANÍ – PŘEDZAHRADA

„diskurz“ sousedících periferií

- Fasáda (scelení)
- Veřejný předprostor (vrstvení)
- Soukromý předprostor (prolínání)

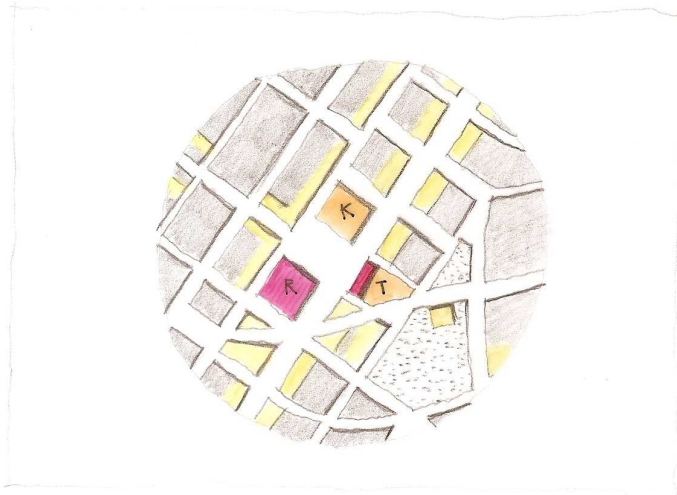
17. ROZHRANÍ – OHRAZENÍ

„prostory“ veřejného prostoru

- Bodové (sloupy)
- Difuzní (plot)
- Pevné (zeď)

OBJEKTY

veřejná stavba symbolizuje město, když ne, není veřejnou stavbou

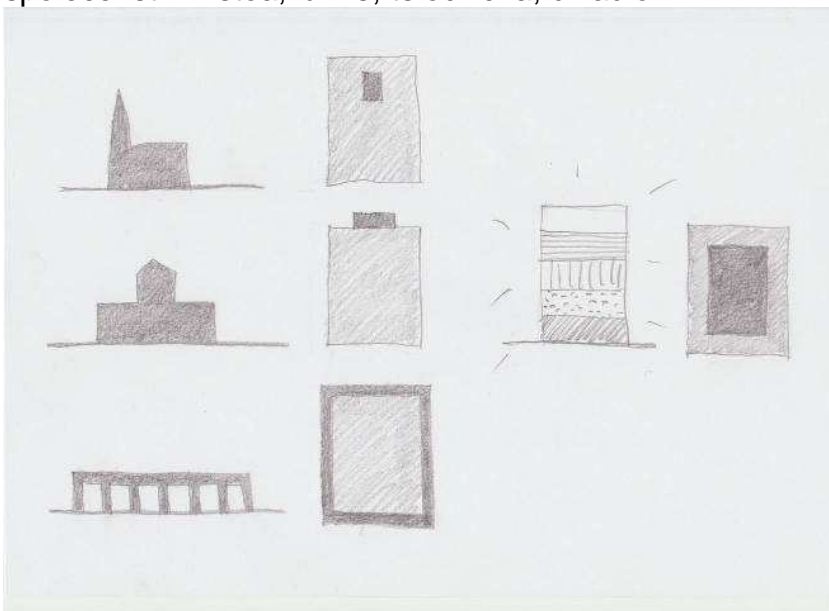

III. VYBAVENOST - OBJEKTY

správa – hrad, akropole, radnice, ...

svatyně – chrám, modlitebna...

společensví – stoa, lázně, tělocvična, divadlo ...

NEZBYTNÉ

Administrativa – radnice, správní objekty

Školství – jesle, mateřské školy, školy

Zdravotnictví – střediska, nemocnice, lázně, sanatoria

VOLBA

Kultura – divadla, kina, knihovny, koncertní budovy, kulturní domy

Sport, volný čas – tělocvičny, plavecké haly, hřiště, stadiony

Obchod – obchodní domy, obchodní centra

OBČANSKÁ VYBAVENOST

	tis. ob.	docházka/dojíždka	m ² / 1000 ob. (orient.)
základní	do 5	400 – 500 m	100
čtvrťová	5 – 15	do 1000 m	150
vyšší (obvod, část)	20 – 50	dojíždka	250
celoměstská	nad 50	dojíždka	300
nadměstská	individuálně		

OBCHOD (údaje jsou velmi orientační, založené na hrubé kategorizaci)

Prodejní plocha	1m ² (0,5 – 1,5)/ ob
Počet prodejen	200 ob/1 prodejnu
Průměrná velikost	100 m ²

	lokality	sortiment	prodejní plocha (m ²)
Samoobsluha	c, o	potraviny	100 – 250
Samoobsluha	centrální	potraviny i nepot.	250 – 400
Diskont	centrální	potraviny	300 – 500
Supermarket	centrální	potraviny i nepot.	400 – 1500
Samoobslužné centrum	c, o	superm.+spotřební	1500 – 3500
Obchodní dům	centrální	plný	3000 - 7000
Hypermarkety	okrajová	kompletní	nad 5000

ADMINISTRATIVA

Užitná plocha celkem

10 - 25 m² na 1 místo

	hloubka objektu (m)	osová vzd. (m)	hloubka (m)
2 trakt (jednostr. kanceláře)	8 – 12	1.2 – 1,4	5,2 – 4,5
3trakt (dvoustr. kanceláře)	12 – 16	1.2 – 1,4	5,2 – 4,5
5trakt (jádro uvnitř)	16 – 20	1.2 – 1,4	5,2 – 4,5
velkoprostorová	20 – 30		

KULTURA

Knihovna	tis. ob.	tis. svazků	užit. plocha (m ²)
Malá	5	20	500
Střední	10	50	1500
Větší	20	50	2000
Velká	od 20	nad 50	3 - 5000
Divadlo	tis. ob.	míst	užit. plocha (m ²)
Místní	10 – 30	100 – 300	400 - 1500
Nadmístní	30 - 50	300 – 500	1200 - 2500
Nadměstské	od 70	700 – 1500	2500 - 7000
Kino			
Jednosálová			
Vícesálová			
Multikina	cca 2,5 tis (m ²) zastavěné		10 000
Letní			
Autokina			

ZDRAVOTNICTVÍ

Na 1000 ob cca 11 lůžek

	<i>tis. ob.</i>	<i>lůžka</i>	<i>užitná (m²)</i>	<i>pozemek</i>
Zdravotní obvod	4-5	-	200-400	80-100%
Poliklinika	30-100	-	5-10 tis.	60-80
Nemocnice I	50	300-400	70-80	20-30%
Nemocnice II	200	500-1500	60-70	20-30%
Nemocnice III	1000	individ.	individ.	
Velká	od 20	individ.	individ.	
Lázně	250-300			

SPORT, VOLNÝ ČAS

Docházková vzdálenost: dětská hřiště do 200 m (do 6 let), do 500 m (do 13 let)

Tělocvična, hala

Universální tělocvična 500 - 1000 m²
18x24x6 + cca 150 m² zázemí
18x36x7 + cca 200 m² zázemí
Hala více než 1000 m²

Krytý bazén, koupaliště

Pozemek 5 – 10 m² na 1 m² vodní plochy

ŠKOLSTVÍ

Docházková vzdálenost: MŠ - 400m, ZŠ první stupeň - 800m, druhý stupeň - 1000m

Parkování: MŠ, ZŠ - 1 místo/5 dětí, SŠ 1 místo/10 studentů, VŠ 1 místo/6 studentů

	<i>obyvatel</i>	<i>žáků</i>	<i>pozemek</i>
Mateřské	1000	30	45 m ² /dítě
Základní	5 000 (2 – 10000)	250 – 1000	25 m ² /žáka
Střední	50 – 100000	300 – 800	20 m ² /žáka

MATEŘKÁ ŠKOLA - 30 dětí na 1000 obyvatel, nezastavěná plocha 30 m²/žáka

JESLE – 12 dětí na 1000 obyvatel, nezastavěná plocha 40 m²/žáka

ZÁKLADNÍ A STŘEDNÍ ŠKOLA – 100 dětí na 1000 obyvatel, celková plocha pozemku 34 m²/žáka, zastavěná plocha 4,6m²/ž, plocha tělovýchovných zařízení 16m²/ž,

VYSOKÁ ŠKOLA – plocha pozemku 100m² na studenta, max. 20-25% zastavěné pro výuku

REKREACE

Každodenní:

- pasivní (posezení, společenská komunikace ...)
- aktivní pohyb (procházka, projížďka. sport, koupání, se psem ...)

Týdenní (víkendové):

- změna prostředí
- kultura, cesty, poznání
- aktivní pohyb (výlet, sport, koupání ...)
- víkendové bydlení

Sezónní (prázdninové):

- změna prostředí
- kultura, cesty, poznání
- aktivní pohyb (výlet, sport, koupání ...)
- prázdninové bydlení

Prostor u bytu

Prostor u domu

Prostor na pracovišti

Prostor ve čtvrti

Prostory celoměstské

Prostory příměstské

Venkovský prostor

SÍTĚ

veřejná síť vyživuje sídlo

- uzly – **křížení**
- větve – **přenos**
- zdroje – **zpracování**

Organismus / systém

Tech infrastruktura je a musí být systém (reciprocita), protože je užívaná relativně neosobně (ustálený standard odběru a výroby) – médium je látka

Doprav infrastruktura je systém s vysokou citlivostí k poruchám a změnám (médium jsou lidské schopnosti)

Občanská infrastruktura je systém z hlediska obecných podmínek (docházková vzdálenost, poptávka) a plánování, ale v nekonečnu variací z hlediska místních a časových podmínek

Hmota a prostor nejsou systém, ale "obraz"

Systém je nástroj, jinak jej nepotřebujeme; město není jen „nástrojem“, ale také součástí světa

Systém – člověk, já

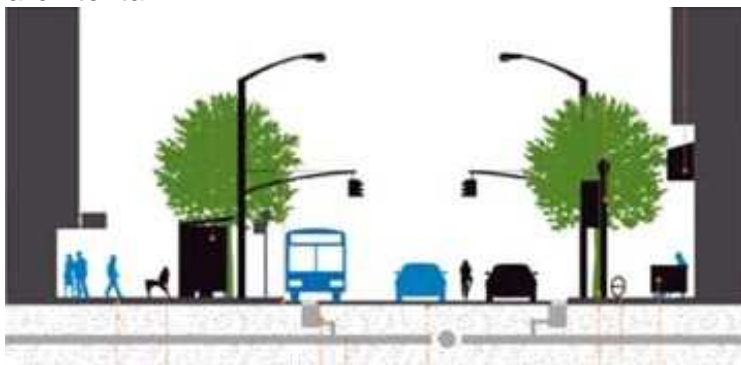
Organismus – příroda, vesmír

DOPRAVA

*auto (doprava) není nepřítel, ale užitný předmět
parkoviště jsou veřejný prostor
silnice a dálnice jsou veřejný prostor*

Dopravní i inženýrské stavby jsou architektura. Protože velmi často determinují kvalitu prostředí, je nesmyslné nechávat jejich návrh a provedení jen na technicích. Vzhledem ke stále se zvětšující závislosti na těchto fenoménech a vzhledem k jejich výraznému rozvoji (včetně nových a alternativních fenoménů) je na místě uvažovat o zahrnutí těchto staveb jako rovnocenných do architektonické výuky a architektonického navrhování. Neboť v „umění veřejnému prostoru“ a umění zorganizovat a zformovat „urbánní média“ je možná největší znalost budoucího architekta.

CO JE DOPRAVA ?

Doprava je činnost vyvolaná každodenní aktivitou člověka
Je to služba nutná pro existenci člověka i pro fungování města
Má sloužit, ale může i negativně ovlivnit kvalitu prostředí a život lidí
Dopravu lze přirovnat k vodě, co jí umožní, to zaplaví

OBECNÉ PRINCIPY NÁVRHU DOPRAVY

1. Celkový objem dopravy snížit přiblížením zdrojů a cílů
2. Část automobilové dopravy převést na jiné druhy dopravy
3. Dopravu rozptýlit do více tras komunikačního skeletu
4. V husté zástavbě nevytvářet atraktivní komunikační zkratky
5. V centru nevytvářet funkce vyvolávající velký objem automobilové dopravy
6. V centru města regulovat dopravu včetně vysokoobrátkového parkování
7. V uličním profilu upřednostňovat MHD, cyklisty a pěší provoz

DĚLBA PŘEPRAVNÍ A DOPRAVNÍ PRÁCE

Dělbá dopravní práce (Praha 2006)

HD 43%

CYKLO 2%

PĚŠÍ 23%

IAD 32%

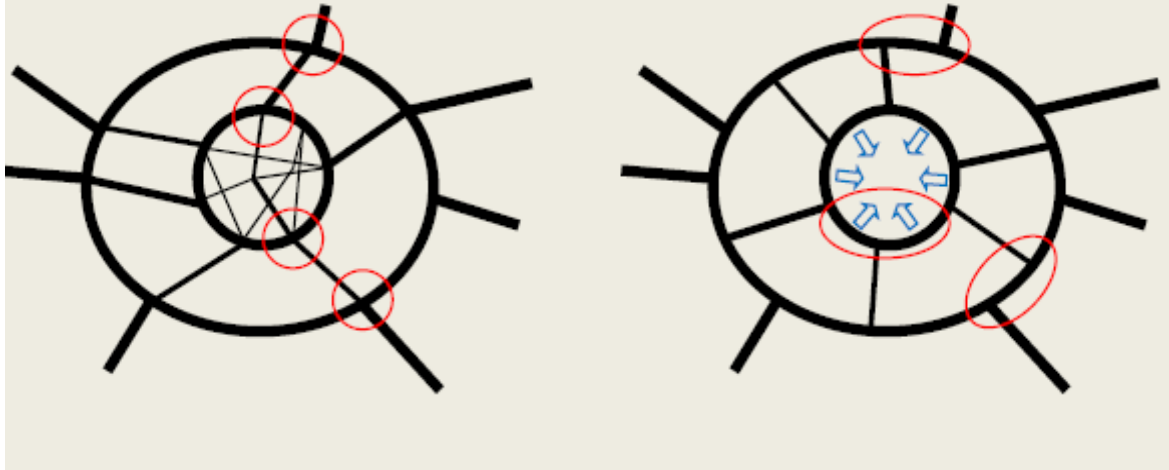
Dělbá přepravní práce (Praha 2006)

HD 57%

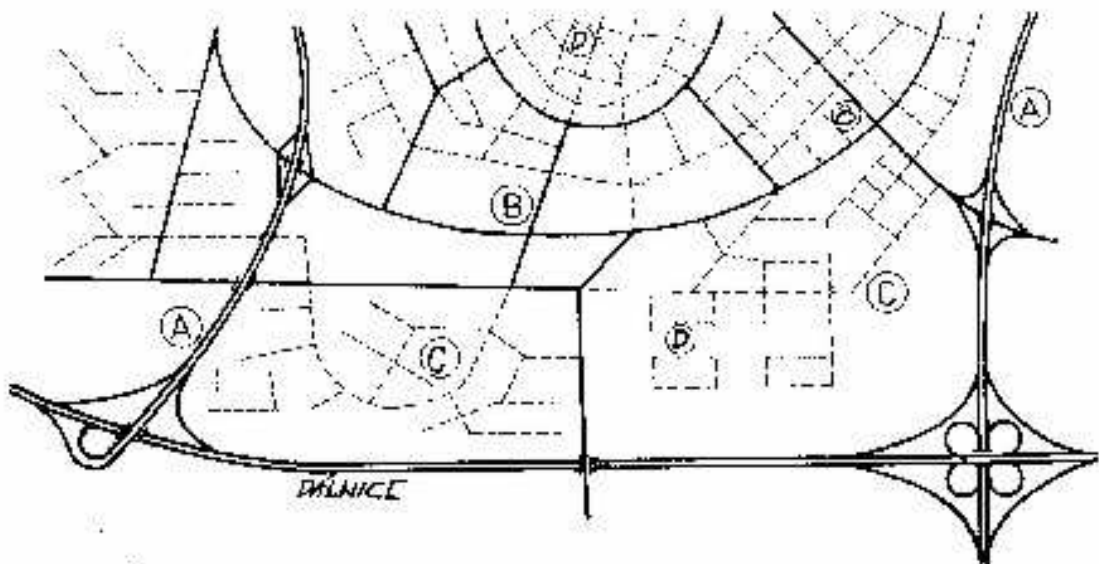
IAD 43%

V roce 2006 činil v Praze dopravní výkon automobilové dopravy 20 278 000 vozokm/den

ZÁSADY TVORBY KOMUNIKAČNÍHO SKELETU

SCHÉMA USPOŘÁDÁNÍ MÍSTNÍCH KOMUNIKACÍ

FUNKČNÍ SKUPINY MÍSTNÍCH KOMUNIKACÍ (DLE ČSN 73 6110)

- A rychlostní, s funkcí dopravní
- B sběrné, s funkcí dopravně-obslužnou
- C obslužné, s funkcí obslužnou
- D nemotoristické

A1

rychlostní komunikace ve městech nad 250 tisíc obyvatel, průtah dálnic a rychlostních silnic ve městech nad 100 tisíc obyvatel, vazba na dálnice a rychlostní silnice na hranici vyšších urbanistických útvarů, vyloučení přímého styku s okolním územím

A2

rychlostní komunikace ve městech nad 50 tisíc obyvatel, průtah rychlostních silnic ve městech nad 20 tisíc obyvatel, vazba na rychlostní silnice na hranici vyšších urbanistických útvarů, omezení přímého styku s okolním územím

B1

sběrné komunikace ve městech nad 20 tisíc obyvatel, průtah ve městech a významných střediskových obcích, navazují na silnice I. a II. tř. na hranici nižších urbanistických útvarů převážně dopravní význam, důraz na požadovanou rychlost a omezení přímé obsluhy

B2

sběrné komunikace nižších obytných útvarů pro jejich obsluhu a průtahy silnic III. tř., spojení nestřediskových obcí navazující na silnice III. tř., mezi nižšími obytnými útvary, dopravní význam s částečnou přímou obsluhou

C1

městské třídy převážně společenského významu ve stávající zástavbě obslužné osy městských útvarů umožnění přímé obsluhy všech objektů

C2

obslužné komunikace doplňující spojení sběrných komunikací ve stávající i nové zástavbě mezi nižšími obytnými útvary nebo uvnitř obytných útvarů

C3

obslužné komunikace zpřístupňující objekty a území dokončené někdy i slepě uvnitř obytných útvarů

D1

zklidněné komunikace, pěší zóny, v historických a obchodních městech, za stanovených podmínek dovolená obslužná doprava; pěší ulice s vyloučením veškeré motorové dopravy; obytné zóny ve stávajících i nově budovaných obytných souborech; přímá obsluha všech objektů za stanovených podmínek provozu; obytné ulice ve stávajících obytných souborech nízkopodlažní zástavby

D2

cyklistické; cyklistické stezky, pruhy a pásy určené k cyklistickému provozu; vyloučení nebo oddělení veškeré motorové dopravy

D3

pro pěší; stezky pro pěší, chodníky, průchody apod.

VÝKONNOST MÍSTNÍCH KOMUNIKACÍ DLE FUNKČNÍCH SKUPIN (pro stanovenou úroveň kvality D)

FUNKČNÍ SKUPINA	Vozidel / špičková hodina* / pruh	Vozidel / den / pruh
A	1 650 –2 100	23000 –30 000
B	1 000 –1 300	14000 –18 500
C	NESTANOVIJE SE	

POZNÁMKA: Podíl špičkové hodiny je uvažován 7% z celodenních intenzit

PRŮMĚRNĚ 15 000 –25 000 vozidel /den / 1 pruh

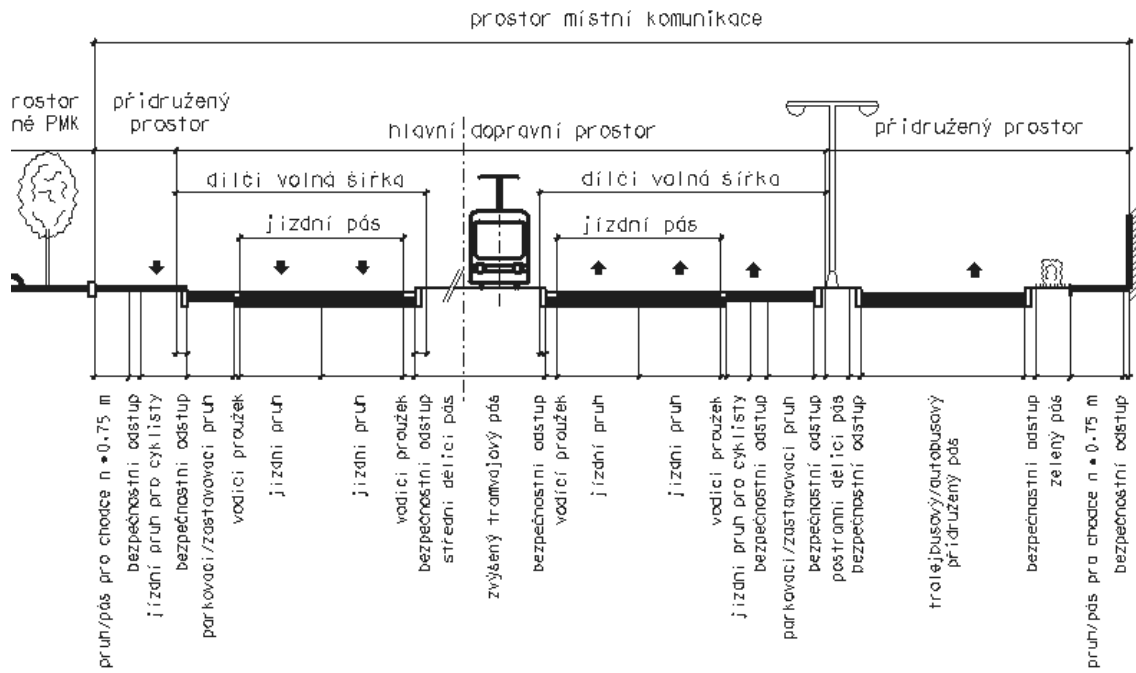
ORIENTAČNÍ VÝKONNOST KŘIŽOVATEK

	$\leq$ 30 000 vozidel / den
	50 - 80 000 (100 000) vozidel / den
	$>$ 80 000 vozidel / den

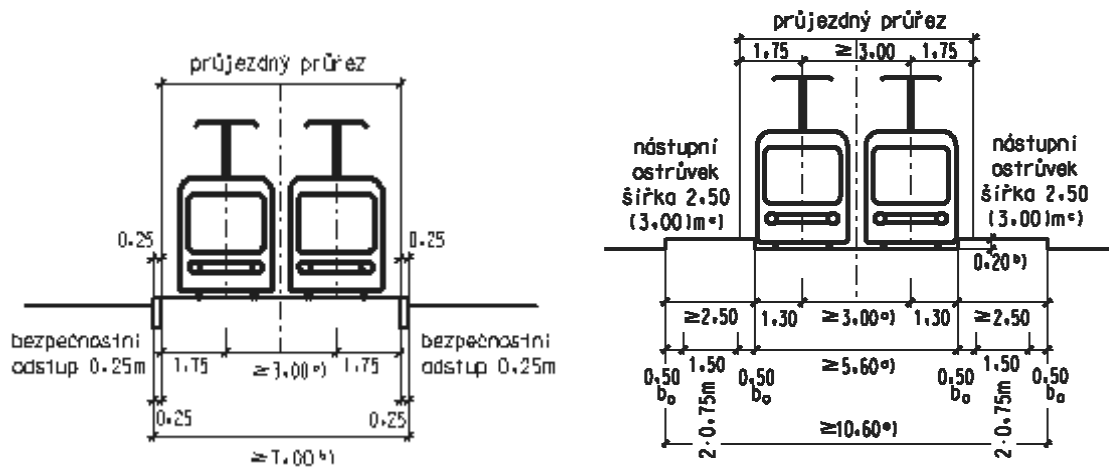
SKLADEBNÉ PRVKY ŠÍŘKOVÉHO USPOŘÁDÁNÍ KOMUNIKACÍ

Název skladebného prvku	Šířka prvku (m)
Jízdní pruh	3,50-2,75 (2,50-2,25)
Parkovací a zastavovací pruh	2,25-2,00 (1,80)
Tramvajový pás zvýšený	Min. 7,00
Autobusový pruh	3,50-3,00
Jízdní pruh pro cyklisty	1,00
Pruh pro chodce	0,75
Střední dělicí pás	3,00-1,50 (1,00)
Bezpečnostní odstup	0,75-0,25
Dělicí proužek	0,50
Vodící proužek	0,50-0,25
Nezpevněná krajnice	0,50

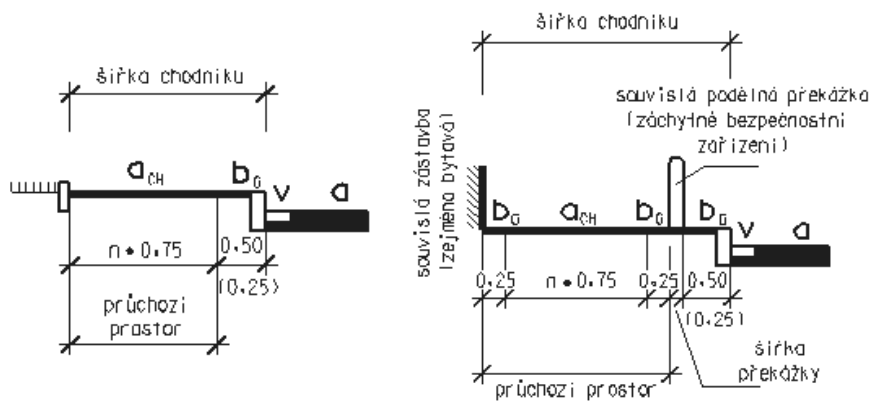
PŘÍČNÉ USPOŘÁDÁNÍ KOMUNIKACÍ

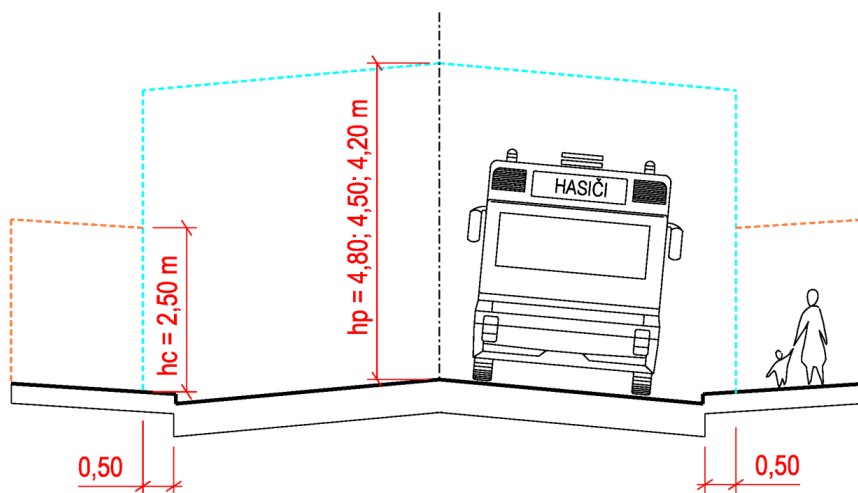
PŘÍČNÉ USPOŘÁDÁNÍ TRAMVAJOVÉHO PÁSU

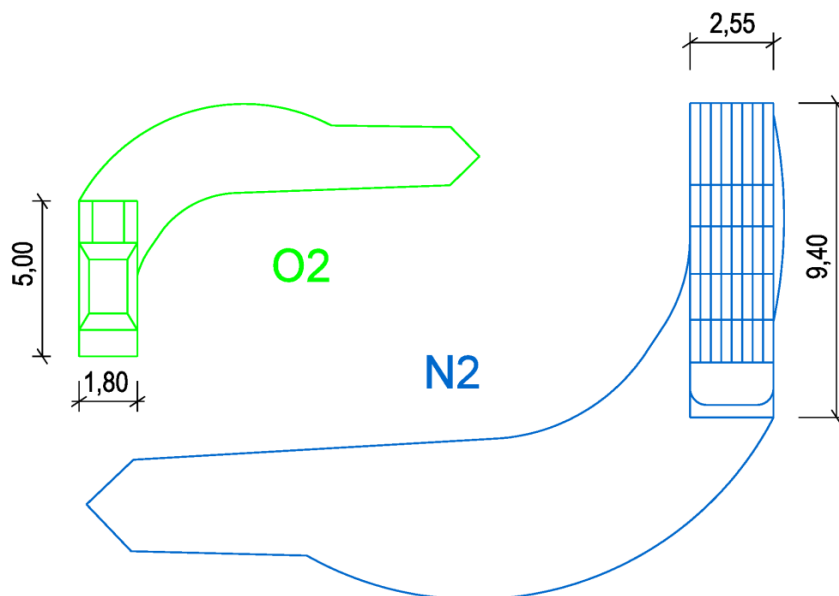
PŘÍČNÉ USPOŘÁDÁNÍ CHODNÍKU

PRŮJEZDNÝ PRŮŘEZ KOMUNIKACÍ

PRŮJEZD VOZIDLA ZATÁČKOU

NEJVĚTŠÍ PŘÍPUSTNÉ ROZMĚRY DLE VYHL. MD č. 102/1995 Sb. :

Š = 2,55m (2,60) , v = 4,00m, délka jednotlivého vozidla = 12,00m , jízdní soupravy = 22,00m

POLOMĚRY OBLOUKŮ

Tab. 6-2 Doporučené poloměry směrových oblouků

Dostředný sklon v %	Poloměr kružnicového oblouku v m							
	Návrhová rychlost km/h							
	100	80	70	60	50	40	30	20
2	1500	1000	750	550	375	240	135	60
2,5	1200	775	600	450	300	190	110	50
3	1000	650	500	375	250	160	90	40
4	750	500	375	270	190	120	70	30
5	600	400	300	220	150	100	55	25
6	500	325	250	180	125	80	45	20

a nejmenší dovolené poloměry (počítané podle ČSN 73 6102).

Tab. 6-3 Minimální poloměry směrových oblouků

Dostředný sklon v %	Poloměr kružnicového oblouku v m							
	Návrhová rychlost km/h							
	100	80	70	60	50	40	30	20
2	525	315	230	160	100	50	28	12
2,5	510	305	220	155	100	50	27	11
3	495	300	215	150	95	50	27	11
4	465	280	205	145	90	50	26	11
5	440	265	195	135	85	45	25	11
6	415	255	185	130	85	45	25	10

ČSN 73 6110 určuje i minimální poloměry pro směrové oblouky cyklistických stezek.

Tab. 6-4 Poloměry oblouků pro cyklistické stezky

Návrhová rychlost km/h	Nejmenší poloměr při dostředném sklonu 2% v m
20	8
30	16
40	30

V městském prostředí je nutno přihlídnout ke specifikům, zejména k prostorovým omezením. V městském prostředí se budou vyskytovat menší poloměry než v extravilánu. Ve městě se ve velkém počtu vyskytují křižovatky, především na nižších kategoriích komunikací. Požadavky na poloměry křižovatek jsou uvedeny v normě ČSN 73 6102 Projektování křižovatek na silničních komunikacích, kterou lze přiměřeně aplikovat na místní komunikace. Rozhodující je v těchto případech poloměr obrubníku a geometrické vlastnosti projíždějících vozidel (minimální poloměr zatáčení). **Pro osobní automobily je r min. 3,0 m, pro lehké nákladní automobily r min. 6,0 m, pro těžké nákladní automobily r min. 8,0 m, pro autobusy a trolejbusy r min. 9,5 m, pro kloubové autobusy a trolejbusy r min. 15,0 m.**

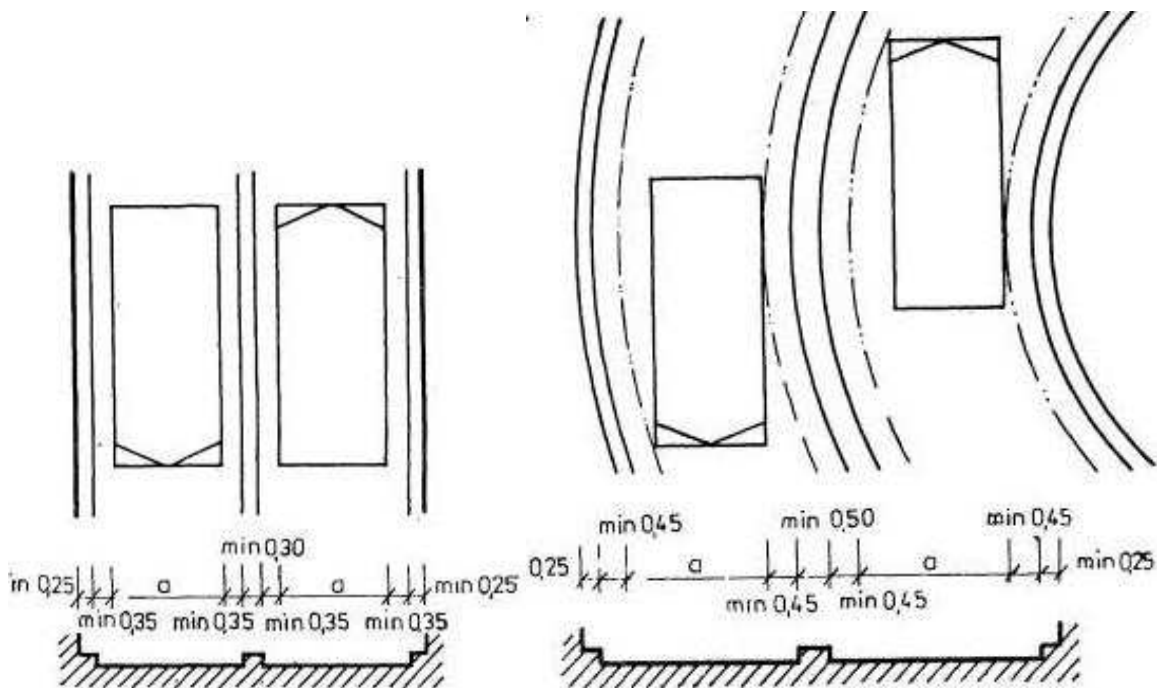
DOPRAVA V KLIDU

ORIENTAČNÍ UKAZATELE PRO DOPRAVU V KLIDU:

1 STÁNÍ připadá na..... cca 30 až 35 m² čisté funkční plochy (ČFP)
1 STÁNÍ připadá na ..... cca 30 až 40 m² podlažní plochy garáž. patra
1 m² HPP (hrubé podlažní plochy) → 0,9 m²PP (pronajímatelné plochy)
0,9 m²PP (pronajímatelné plochy) → 0,7 m² ČFP (čisté funkční plochy)

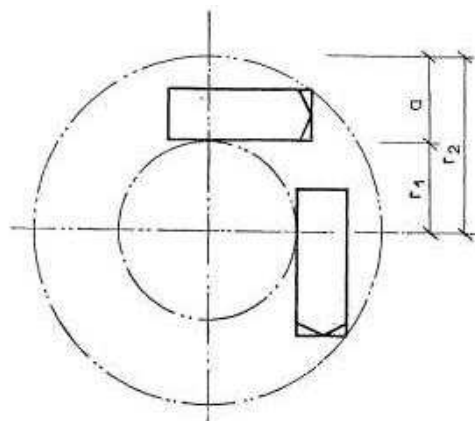
→ **ČP = 0,63 x HPP**

USPOŘÁDÁNÍ RAMPY

a = šířka pruhu pro nejširší projektem předpokládané vozidlo
a = 1,80 -3,10 m (platí pro O2)

ŠÍŘKY PRUHŮ PŘI ZATÁČENÍ

a = 3,10 m (platí pro O2)

Vozidlo		skupiny 1		skupiny 2			skupiny 3	
		01	02	N1	N2*)	A	*)	
oblouk	vnitřní poloměr v m	r ₁	3,00	3,10	6,35	5,30	5,40	5,30
	vnější poloměr v m	r ₂	5,70	6,20	10,50	12,00	11,50	12,00
	šířka pruhu v m	a	2,70	3,10	4,15	6,70	6,10	6,70

*) Podle vyhlášky FMD č. 41/1984 Sb. § 11

ROZMĚRY VOZIDEL A SKLONY RAMP

Vozidlo			Orientační rozměry v m			
skupiny	pod-skupiny	druh	šířky	délky	výšky	rozvoru
1	01	malé a střední osobní automobily	1,65	4,25	1,50	2,40
	02	velké osobní automobily, karavany	1,80 2,10	5,00 5,00	1,90 2,50	2,80 —
2	N1	malé a střední nákladní automobily, malé autobusy	2,30	7,30	2,80	4,65
	N2	velké nákladní automobily	2,50	9,40	3,20	5,80
	A	autobusy	2,50	11,50	3,20	5,70
3		tahače, přívěsy, návěsy, jízdní soupravy kloubové autobusy	*)			
		traktory, samojízdné pracovní stroje				

- a) u vnitřních ramp
- aa) přímých 14 %
  - ab) zakřivených 13 %
  - ac) vyrovnávacích a poloramp 17 %
- b) u vnějších ramp
- ba) vyrovnávacích 17 %
  - bb) ostatních ramp 10 %

DÉLKY RAMP V GARÁŽÍCH

KONSTRUKČNÍ VÝŠKA (M)

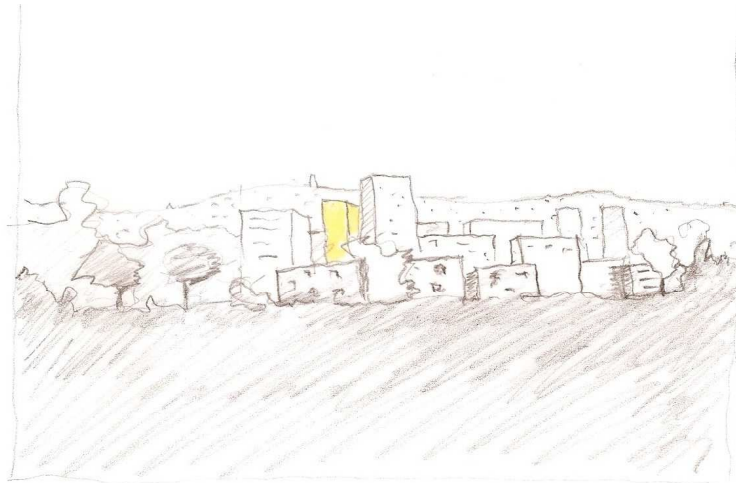
SKLON RAMPY	VYPUKLÝ	VYDUTÝ	SOUČET	2,7	2,75	2,8	2,85	2,9	3,0
%	t1(m)	t2(m)	t1+ t2(m)	(m)	(m)	(m)	(m)	(m)	(m)
10	0,6	1	1,6	28,60	29,10	29,60	30,10	30,60	31,60
13	0,78	1,3	2,08	22,85	23,23	23,62	24,00	24,39	25,16
14	0,84	1,4	2,24	21,53	21,88	22,24	22,60	22,95	23,67
17	1,02	1,7	2,72	18,60	18,90	19,19	19,48	19,78	20,37

4. PROCESY

URBANISMUS – PROSTŘEDÍ - SÍDLO

URBANISMUS

„Moderní hudba si nemůže, jak se tvrdí, dovolit všechno, a zmnožení prostředků a možností neznámá rozmnožení volnosti, nýbrž čím více svobody, tím více kázně“ (Bohuslav Martinů)

IV - PROCESY - URBANIZACE

1. *Není universální „dobré řešení“, ale je správné konání*

Vše se v čase a prostoru proměňuje, tedy i pohled na prostředí a jeho hodnoty. Objektivní kvalita je zákonitě jen „dohodou v čase“, proto nelze jednoznačně říci, co je v urbanismu dobré a co špatné. Například intenzivní automobilová doprava je někde žádaná (tedy „správně“), někde je překážkou (tedy „špatně“); to se navíc mění v závislosti na kvalitě reálného provedení a dobových prioritách společnosti. Architekt by měl být připravený dobře reagovat na tyto proměny.

2. *Dobré řešení je nutné hledat pomocí vhodné nauky*

Jednou z podmínek správného přístupu je nalezení vhodného „nástroje“ a osvojení si potřebných technik v zacházení s ním. V architektuře je často předřazována víra v intuici a „cítění“ před rozumovým a rozumným dovozováním. Oproti volnému umění je zde ale rozdíl v nezbytnosti široké komunikace se společností a současně trvale platné vitruviovské nároky na architekturu (včetně urbanismu): *firmitas, utilitas, venustas*.

3. *Naukou není statické „vědění“, ale stále „poznávání“*

Mylná víra v objektivní principy vedoucí k universální kvalitě v urbanismu vede k stejně tak mylné víře ve „vzdělanost“ jako měřítko kvality architekta či jeho konání. Pokud se ke vzdělávání se v příslušném problému nepřihlíží i schopnost kriticky přemýšlet, otevřenost přijímat podněty a prohlubovat své osobní poznávání světa, stane se tak ona formální vzdělanost naopak břemenem. Důkazem je dosavadní víra ve funkcionalistický urbanismus reprezenovaný Athénskou chartou, víra, která pomohla zničit města.

4. *K tomuto poznávání je nezbytné mít schopnosti, znalosti a zkušenosti:*

- schopnosti, které jsou jednak vrozené, jednak rozvíjené; k oběmu je třeba stále cvičení; stejně jako ve sportu či hudbě (zde: cvičení, semináře, osobní „trénink“)

- znalosti, bez kterých se záhy jakákoliv „šikovnost“ či talent stanou prázdnou exhibicí; je třeba znát teorii, číst, naslouchat a zkoumat (zde: přednášky, výzkum, teoretické práce)
- zkušenosti, praktická činnost, kde jsou ověřovány nabyté schopnosti, znalosti a dovednosti včetně schopnosti relativně samostatně vytvořit ucelené dílo (zde: ateliéry, workshopy, publikace, závěrečné práce)

5. *Znalosti jsou **jazykem** k projevení (projektování) myšlenky či záměru*

Stejně jako je tomu u práce spisovatele, hudebníka či malíře, musí architekt ovládat „jazyk“ svého řemesla. Dříve než začne vytvářet individuální dílo, musí vědět, jak vypadají jeho „písmo, noty, barvy“, co každý z těchto prvků sděluje a v jakých kombinacích, variacích a významech je lze použít pro vyjádření konkrétní myšlenky, pocitu či stavu.

6. *Jazyk je podmínkou k tvoření „slov, vět a **příběhu**“ (not, harmonie a skladby)*

Ale jen „myšlenka, pocit či stav“ v architektuře a urbanismu nestačí, je třeba je zasadit do kontextu místa a času. Je třeba se ptát, co je tím „mým“ příběhem a co přináší celku, jak doplňuje již vytvořené, jaké hodnoty přináší.

7. *Příběh má mít **smysl** (respektive, celá činnost má mít smysl)*

Asi nejvážnější otázka pro architekta pracujícího ve velkém měřítku (měřítku sídla či krajiny): co a jak navrhnout pro to, aby nebylo znehodnocena kvalita stávající a aby byla vytvořena kvalita nová. Při tak mnohvrstevnatém úkolu, jakým je urbanistické navrhování je dobré nalézt především hlavní téma, téma jež je jednak osobním názorem, jednak všeobecně přijímaným „dobrým“ činem.

8. *Smyslem konání architekta je „**dobré prostředí**“*

Tzv. „životní prostředí“ je pojmem zneužívaným pro ideologii „ochrany přírody před činností člověka“. Tento nebezpečný postoj, paradoxně antropocentrický, vyčleňuje člověka a jeho činnost z přirozeného prostředí. Je jen jedno prostředí, běžně pojmenovávané jako vesmír, kde jakákoliv jeho součást je nevydělitelná. Člověk koná ve stejném pudu sebezáchovy jako každá jiná část vesmíru, snaží se současně spět k harmonii, jakkoliv akty neustále tuto harmonii porušujícími. To je ale dané nevědomostí, ne principiální „špatností“. Architekt by se měl stále ptát, co je v každém místě v každém okamžiku oním dobrým prostředím, dobrým prostředím pro člověka a jeho společenství. Protože jen toho je principiálně schopen, není běžně připraven na ochranu či advokacii „ne-lidského“ prostředí.

9. *Prostředí vytváří architekt pomocí známých a vhodných „**stavebních kamenů**“*

Architekt prostředí *staví*. Respektive člověk je uzpůsoben (vědomí, schopnost abstrakce) pracovat vědomě s konstrukcí a geometrií. Tedy s fyzikálními a matematickými vztahy. U tvorby fyzického prostředí pracuje člověk racionálně a plánovitě, sídlo staví obdobně jako dům. A k tomu užívá sobě známé prvky, hmotné i nehmotné. Samozřejmě i tyto prvky ve své konečné formě i matérii odpovídají době a významům, které jim tato přisuzuje.

10. *Stavebními kameny jsou **hmota, prostor a děje***

Všechny tři uvedené prvky, které lze rozlišit při stavbě sídla, jsou z fyzikálního hlediska energií. Z hlediska lidského uchopování a zažívání je lze nicméně jednoznačně rozlišit. Hmota zastupuje vlastní stavební matérii, jejíž míra rozlišení a

způsob popisu závisí na měřítku řešeného tématu. Prostor je de facto onou výslednou architektonickou kvalitou, protože on je tím užívaným elementem, jakkoliv formovaný a charakterizovaný hmotou. Děje jsou příčinou i důsledkem fyzického prostředí, zde člověkem tvořeného. Příčinou, protože požadují artikulaci hmoty a prostoru, důsledkem, protože jejich míra i kvalita je fyzickým prostředím podmiňována.

11. *Nalézáme a volíme jejich **vztahy, proporce a měřítko***

Pokud hovoříme o sídle, tedy o „společném domě“, potom každá dílčí stavba je zde ve vztahu ke stavbám okolním a to ve všech svých projevech a důsledcích – hmotě, prostoru a dějích. Jde nejen o vzájemné ovlivňování, ale též o posilování či oslabování celku, principiálně jde u každé jednotlivosti vždy o celek. Nalezení proporcí je de facto nalezení správné míry ve vztahu. Zde se jedná především o schopnost nalézání harmonie v zákonitě disharmonickém a rozkolísaném celku. A měřítko staveb či sídel a jejich částí je principiálně téma lidskosti – pochopení lidského měřítka v různých situacích morfologických i společenských.

12. *Přisuzujeme jim správnou **formu** („form“, ne „shape“)*

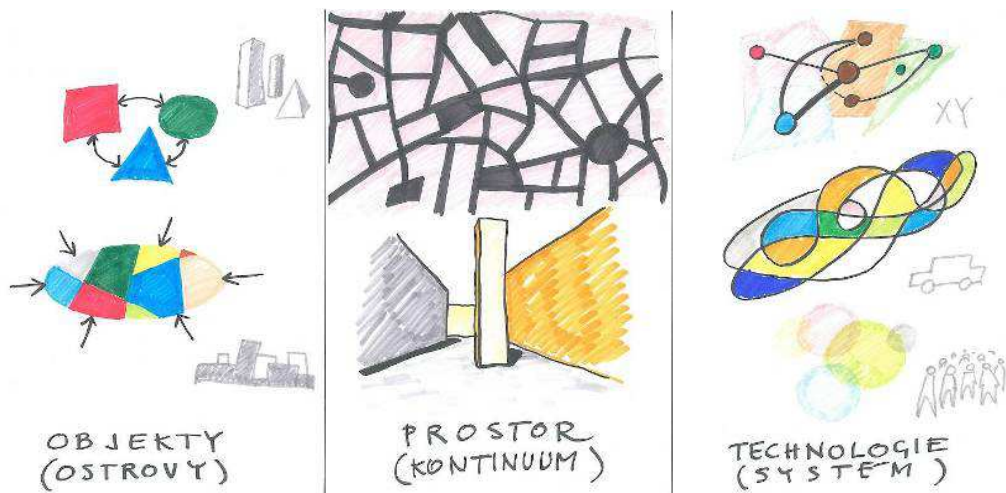
V urbanismu je forma stejně důležitá jako v architektuře domu. Kromě tvaru je to tedy i „dispozice“ sídla či jeho části, zvolené materiály, struktura, textura a barva. I u této „stavby“ je nutné brát ohled na všechny smysly (zrak, sluch, čich, chuť, hmat), zapojit přirozené složky (světlo, vítr, voda, oheň, vzduch).

13. *Forma se může projevit jako **archetyp, typ či atyp** v rovině:*

- podprahové → *archetyp*, ideální modus či pravzor, všeobecně srozumitelný a věky ustálený informační kód (horizont, centrum, dominanta, rituál, chrám ...); základní *kostra* urbánní struktury
- obecně známé → *typ*, dlouhodobým užíváním ověřené projevy lidské kultury (zde převážně stavební), relativně stabilní a srozumitelné ((vila, náměstí, trh ...); základní *masa* urbánní struktury
- individuální → *atyp*, originál obohacující základní strukturu, projev vnášející napětí do stagnující struktury nebo naopak harmonizující deformované prostředí; též reprezentant nových potřeb, projevů či aktivit společenství či skupin (hybridní objekty, technická díla ...) atp.

14. *Motivem architektury je „dům“, urbanismu „**prostor**“, plánování „systém“*

Urbanismus pracuje principiálně s uchopením prostoru již proto, že hledá vztah mezi zastavěným a nezastavěným, respektive mezi hmotou a prostorem (viz výše). Centrem jeho zkoumání je na jedné straně míra a způsob zastavění volného prostoru a na straně formování a uspořádání prostoru nezastavěného.

15. Tématem urbanismu je prvotně **veřejný prostor**

Urbanismus je *de facto* stavěním obce či společenství, architekturou „společného domu“. Základním stavebním prvkem je v této „architektuře“ ne to individuální – soukromé pozemky a stavby, ale to společné - veřejný prostor, což je nejen část sídla ve veřejném vlastnictví, ale hlavně to, co strukturu sídla vytváří – relativně kontinuální ucelená „stavba“ společně sdílených a užívaných prostorů a území.

16. Veřejný prostor je vytvářen **solitery, bloky a areály**

Pro vytvoření základního charakteru veřejného prostoru je směrodatné, jaká forma hmoty (základní stavební typ) a v jakém uspořádání jej určuje. Soliterní objekt *de facto* „stojí v prostoru“ (sídlíšní bytový dům apod.), bloková struktura prostor důsledně tvoří, areál prostor „okupuje“, vyřezává z něj svůj díl a vytváří v jeho rámci další substrukturu.

17. Prostorová **skladba a využití** těchto prvků ovlivňují kvalitu prostředí

Kromě volby základního stavebního typu (viz výše) je dalším zodpovědným krokem volba jejich velikosti a vzájemného uspořádání, jejich využití a vzájemné vztahy. Každý takové rozhodnutí přináší určitý význam a určitou kvalitu a je jedním ze základních cílů architektonické činnosti.

18. Kvalita prostředí je pojímána v měřítku **celku (kontinua)** – sídla a krajiny

Obecně je každý akt „odražen“ od okolního jsoučna. Je jím reflektován, ale i významně toto jsoučno ovlivňuje. Volba velikosti, tvaru, využití, míry a uspořádání jakéhokoliv architektonického činu má dopad na své okolí i na celé sídlo, dokonce i na celou krajinu. A nejedná se pouze o exhalace či jiné fyzikální jevy, ale i o kvalitu a logiku prostorového uspořádání, o to, jak úspěšně bude člověk a společenství celé území zažívat a užívat, o to, jak nový vklad obohatí či naopak oslabí celek.

19. Sídlo i krajina jsou stavbou, resp. místem **obytným** (bytí – bydlení – stavění)

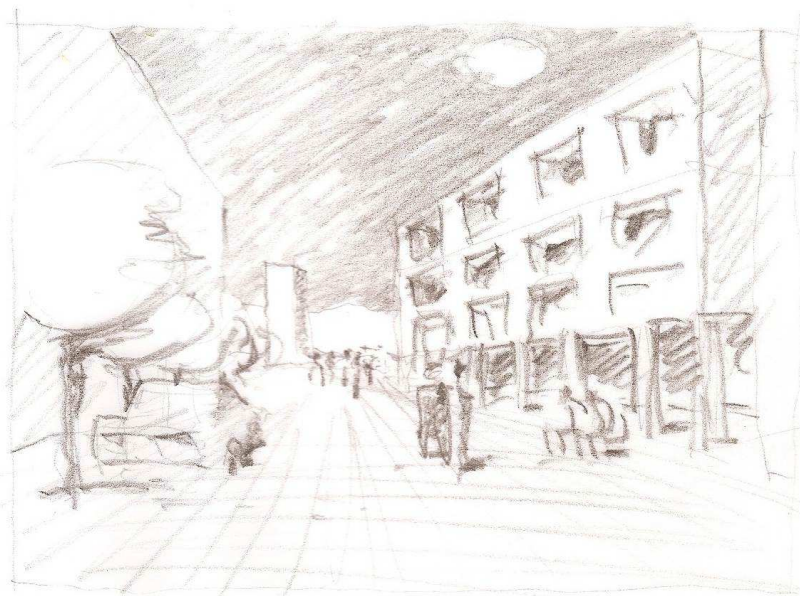
V kontextu výše uvedeného aforismu je zřejmé, že nelze krátkozrace vymezovat a navrhovat místa „neobytná“ a území, kam jsou *a priori* „odsouvány“ aktivity „nečisté“. Jedná se stoprocentně o lidské aktivity a člověk je buďto musí umět naprojektovat a postavit tak, aby mohly fungovat v rámci přirozené sídelní struktury nebo je vůbec nevytvářet. V opačném případě se jedná vždy o ničení krajiny. Pojem „obytný“ samozřejmě není to samé co pojem „bydlení“. Váže na pojem „obývání“ a souvisí se základní kvalitou bytu, domu i sídla. V jejich celku i každé jejich části.

20. Obytné sídlo v jeho celku i každé jeho části je oním „**dobrym řešením**“
Dobré sídlo se sídlo bohatě strukturované, mnohohvrstevnaté. Nelze stanovit, co je onou universální kvalitou a je omylem funkcionalistického urbanismu, že převzal argumentaci formálních (převážně) hygienických parametrů. Každé místo může být přitažlivé, třeba jen pro někoho a třeba jen v některou dobu, nelze to však nikdy určit předem. Je to vždy na konkrétním návrhu a jeho realizaci. A v podvědomí architekta by měl být vždy imperativ, že každé místo má tvořit jako místo obytné.

PROSTŘEDÍ

"Religio" v původním latinském, tedy starořímském smyslu slova, které překládáme jako "náboženství" a pro něž se těžko nacházejí ekvivalenty v jiných kulturních okruzích, nemá mnoho společného s naší osvícenectvím a romantikou poznamenaným pojem "náboženství". Původní římský pojem religio se více blíží tomu, čemu dnes v sociologii říkáme "civil religion" (občanské náboženství - termín poprvé patrně užitý Rouseauem). "Religio" byla systémem rituálů a symbolů, které tvořily základní identifikační prvky společnosti, zde římského impéria. Byla povinností občana vůči státu, průkaz loajality, soudržnosti, konformity. Proto ignorovat a zanedbávat "bohy, které uznává stát" bylo v antice politickým zločinem, za něž Sokrates v Athénách a zástupci křesťanů v Římě zaplatily životem. Religio je vnitřní symbolická struktura, která drží společnost pohromadě a ukazuje na její posvátný základ. Takto je také třeba chápat tvrzení, že v dějinách neexistovala společnost bez náboženství. (Tomáš Halík)

10 - PROCESY - PROSTŘEDÍ

1. *Architekt nenaplňuje funkce – potřeby lidí; jen reflektuje přirozené děje a tendence.* Představa, že existují obecně platná pravidla a ta je možné víceméně formalizovat, je mylná. To, co dělá architekta dobrým architektem, je schopnost poznat aktuální potřeby lidí v daném místě, pochopit ono místo v jeho vývoji a vnést do návrhu „trvání“, tedy vnitřní kvalitu.

2. *Nejde o funkční „čistotu“, nejde o ekologickou „správnost“, nejde o atraktivní „přitažlivost“.*

Ani dům ani sídlo nejsou „stroje“, kde lze předem stanovit podmínky „správného chodu“. Všechna známá silná člověkem stvořená prostředí nevykazují nějakou explicitní funkční jasnost. Ona fungují, protože byla naplněna jakási vnitřní potřeba, jsou silná a harmonická. Stejně tak formálně užitá kritéria na „ekologičnost“ nedávají záruku pro vytvoření kvalitního prostředí. Ona ekologičnost se stává více přechodnou

ideologií než stabilní hodnotou. Ta se nachází mnohem hlouběji v tvůrčí sféře, není pouhým navršením či součtem předem daných atributů („zelená architektura“, nízkooenergetičnost apod.). Tzv. ekologické stavby či soubory tak často nerespektují místní kvality a kontext (hodnotu místa). Hlavním kritériem „udržitelnosti“ je přitom míra stability a trvání, především stability a trvání společenství. A touha po přitažlivosti architektury či urbánního prostředí vede možná k největším chybám. Vnější vzhled a atraktivní forma málokdy vyjadřují vnitřní „pravdivost“, bývají spíše cílem pro prezentaci a krátkodobý efekt. Sebestřednost takové architektury vede k poničení celku (přepólování kvalit v území nepřiměřeně efektními stavbami) nebo k nadřazení formálních kompozic nad lidským prostředím (sídlíště a soubory staveb).

3. Doménou architekta je organizace prostoru

Architekt se za posledních sto let stal vazalem jiných disciplín, než je architektura – sociologie, dopravy, hygieny atp., a tím dal okolí signál, že architekturou je toto všechno v jakési extrahované a kumulativní poloze; že tedy architektura jako suverénní disciplína vlastně neexistuje. Jakoby architektura byla estetickým obalem pro ostatní víceméně kvantifikovatelné a regulativní obory. Vymizela tak ze zorného úhlu sféra „stavění prostoru“, sféra, která je výsostným územím architekta. Schopnost organizovat prostor pomocí hmoty a znalostí účinků takových aktů je jinou disciplínou nenahraditelná, dokonce ani jakýmkoliv součtem jakýchkoliv nearchitektonických disciplín. „*Hic Rhodus! Hic salta!*“

4. Domy jsou malá města, města jsou velké domy

Nelze oddělovat urbanismus od architektury. Jde stále o to samé, o nalezení správného vztahu hmoty a prostoru a pochopení dějů v tomto prostředí probíhajícím v různém čase. Dispozice domu a dispozice města mají mnohem více společného než odlišného, lze je také obdobným způsobem navrhovat. Stejně tak materiály, povrchy, barvy atp.

5. Architekt ovlivňuje a vytváří fyzické prostředí – podmínky pro realizaci potřeb

Cílem urbanismu není propojit v jakémisi ideálním stavu „všechny“ funkční složky prostředí, ale navrhovat onen „dům“ – sídlo jako hmotnou stavbu se zodpovědností rozhodovat o jejich kvantitativních i kvalitativních parametrech.

6. Fyzické prostředí sídla je součástí široce pojímaného prostředí universa

Úspěch navrhování onoho „domu“ a hlavně vyznění jeho realizace je odrazem schopnosti vnímat a zapojit do procesu všechny rozhodující a spolupůsobící sféry člověkem vnímaného světa. Jde tedy o poznání a pochopení, jak tyto sféry ovlivňují chování a jednání člověka a jaké je jejich působení na konkrétní fyzické prostředí.

7. Základní sféry ukotvující lidské prostředí jsou Sídlo – Krajina – Vesmír

Sídlo je tím „uvnitř“, krajina tím „vně“, vesmír tím „nad“. Sídlo je „lidské“, krajina je „přírodní“, vesmír je „božský“. Jde o tři základní měřítka lidského universa. Zažívání všech těchto prostorových i časových měřítek, respektive možnost tohoto zažívání a prožívání podmiňuje psychickou pohodu člověka a jeho ukotvenost. Stejně tak jsou pro člověka nenahraditelné i fyzické a fyzikální atributy těchto sfér jako tvrdost a pevnost sídla, měkkost a rozsáhlost krajiny, světelnost a nekonečnost vesmíru.

8. *Základními prvky člověkem tvořeného prostředí jsou Příroda – Stavby – Stroje*
Příroda - zdroj: věčné, živé, energeticky bohaté (slunce, voda, vzduch, vegetace ...)

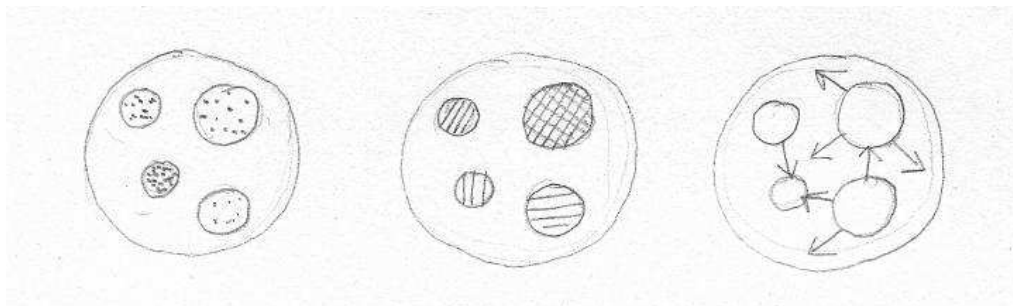
Stavby - ochrana: stabilní, umělé, energeticky tvárné

Stroje (pří-, ná-,...) - podpora: dočasné (efemérní), energeticky „pasivní“

Architekt posuzuje pro danou situaci potřeby, míru a proporce těchto prvků. Není předem dané, který prvek má převažovat, žádný není *a priori* kvalitou bez konkrétního pochopení, uchopení a užití. Užití je vždy ve „směsi“.

9. *U uvedených prvků posuzujeme Míru, Charakter a „Energii“.*

Míra je kvantifikačním znakem, jsme schopni prvek změřit, zvážit či spočítat a posoudit tyto výsledky či provnat je s jinými prvky. Charakter je kvalitativním znakem a racionálně popsatelný v omezené míře, nicméně lze je referenčně srovnávat s obdobnými prostředími či elementy, lze také relativně dobře posoudit psychologický dopad určité kvality. Energie je znakem pohybu, ať již potenciálního nebo projeveného. Nejde přitom jen o energie přímo explicitně užívané (elektrická, vody, ropy apod.), ale též o energii všeho kolem nás, o vnitřní energii, kterou jsme schopni vnímat a zažívat. Též o energii základních elementů (země – voda – oheň – vzduch). A tato schopnost (vnímání a racionální využití energie) je pro architekta zásadní podmínkou pro správný návrh.

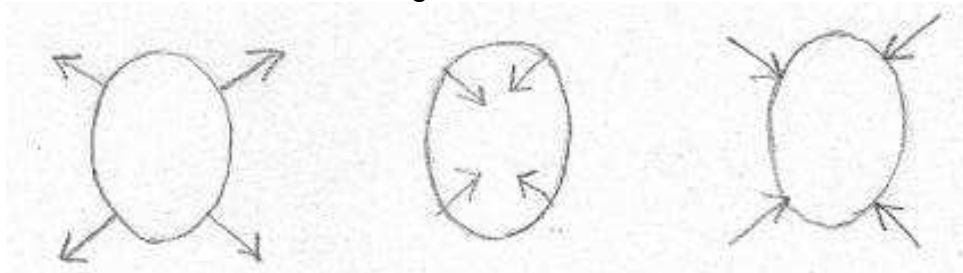
10. *Jaké jsou potřeby člověka i společnosti?*

Fyzické – duševní (psychické)– duchovní (nadosobní)

Fyzické: fyziologické (teplo, světlo, sucho), smyslové (vizuální, sluchové, čichové, chuťové, hmatové), existenční (bydlení, práce, rekreace)

Duševní: klid, pohyb, napětí

Duchovní: kultura, religiozita, transcendence

"Religio" v původním latinském, tedy starořímském smyslu slova, které překládáme jako "náboženství" a pro něž se těžko nacházejí ekvivalenty v jiných kulturních okruzích, nemá mnoho společného s naší osvícenectvím a romantikou poznamenaným pojem "náboženství". Původní římský pojem religio se více blíží tomu, čemu dnes v sociologii říkáme "civil religion" (občanské náboženství - termín poprvé patrně užitý Rouseauem). "Religio" byla systémem rituálů a symbolů, které tvořily základní

identifikační prvky společnosti, zde římského impéria. Byla povinností občana vůči státu, průkaz loajality, soudržnosti, konformity. Proto ignorovat a zanedbávat "bohy, které uznává stát" bylo v antice politickým zločinem, za nějž Sokrates v Athénách a zástupci křesťanů v Římě zaplatily životem. Religio je vnitřní symbolická struktura, která drží společnost pohromadě a ukazuje na její posvátný základ. Takto je také třeba chápat tvrzení, že v dějinách neexistovala společnost bez náboženství. (Tomáš Halík)

11. Potřeby jsou zažívány v rovině osobní – skupinové – společenské

Je třeba vnitřně dokázat vyhodnocovat kvalitu prostředí z pohledu různých situací a z pohledu různých zájmů. Neulpět na posouzení z pohledu jednoho stavu nebo dokonce z pohledu pouze svých představ, zájmů a potřeb.

12. Pro určení základních „funkcí“ sídla jsou stanoveny tyto premisy:

- funkce sídla je vztahem mezi požadavky obyvatel sídla a projevy jeho prostředí
- potřeby obyvatel jsou relativně stabilní faktor, projevy sídla jsou relativně dynamický faktor

V prvé řadě je nutné říci, že jde vždy o lidské požadavky, z jiného pohledu nejsme schopni svět ani jeho části posuzovat (např.: nechráníme životní prostředí obecně, ale chráníme životní prostředí člověka, respektive podmínky pro naše přežití).

V případě stanovení funkcí prostředí musíme chápat prvotně onen reciproční a obousměrný vztah: jaký vliv mají potřeby (lidí) na projevy (sídla) a naopak a do jaké míry jsme schopni (jako architekti) tuto relaci vědomě (zodpovědně) měnit. To znamená: nevyomezujeme si funkce (sídla) jako abstraktní pojmy, ale jako skutečné a podstatné fenomény, jejichž naplnění jsme schopni dosáhnout relativně snadno při jistých schopnostech, znalostech a dovednostech.

13. Základními funkcemi sídla jsou Bezpečí – Komunikace - Reprezentace

Celé generace urbanistů pracují s funkcionalistickou doktrínou Athénské charty, kde jako základní funkce města jsou stanoveny tyto: Bydlení, Práce a Rekreace. K tomu se přidává ještě Doprava. Tato kategorizace plně odpovídá materialistickému pohledu počátku 20. století. Je jednak reakcí na nedůstojné podmínky života v tehdejších městech (především hygienické), jednak vyjadřuje víru v jednoduché „zónování“ města a tím i lidského života. Víru v jeden člověkem stvořený princip, který platí stále a všude. Navíc jde o pojmy, které paradoxně nejsou „funkcemi“, ale činnostmi. Nejde *a priori* o „potřeby“. V úvodu uvedené základní funkce vycházejí z elementárních potřeb člověka i společenství v průběhu věků a je zřejmé, že i domy a sídla vyjevují tyto potřeby. Dá se tedy z toho vyvodit, že tyto funkce platí. Navíc oproti oněm funkcionalistickým tezím je pro trojici „bezpečí – komunikace – reprezentace“ charakteristická vzájemná *prostupnost* - v každé kategorii jsou vždy obsaženy i kategorie ostatní (kde je *bezpečí* je větší možnost komunikace; prostředí, se kterým se dobře identifikuji mě reprezentuje i se zde cítím bezpečný apod.). Navíc oproti předchozí kategorizaci se zde nejedná o momentální stav bytí, ale o interpretaci „kolektivního (pod)vědomí. Nejde také *a priori* o fyzický projev, ale o výchozí představu o navrhovaném prostředí, která má být zhmotněna – zde nezáleží na měřítku, ale na míře a schopnosti obsáhnoutí problému a místa. Zd uvedených základních funkcí a jejich jednotlivé projevy tvoří hierarchické lineární vztahy, ale víceméně „všesměrnou kombinační mřížku“ (bezpečí v bytě i v továrně; reprezentace v úřadě i rodinném domu atd.), všude lze (a je nezbytné) žádat naplnění základních funkcí, jakkoliv v mnohačetných projevech

14. BEZPEČÍ

(ochrana / soukromé / uzavřené)

- Srozumitelné, uchopitelné, mentálně obsáhnuté (udržitelné) prostředí
  - „Místní“ charakter, typy, se kterými je možné se identifikovat (vnitřní „vybavení“)
  - Vnímání a ztotožnění se s bivalencí „soukromé – veřejné“, hranice, „hradby“
  - Vztah k ostatním lokalitám a celku, pozice v hierarchii, „bydlím tady a ne tam“
  - Základní vybavenost, bezpečný prostor, infrastruktura jako konkrétní služba
- Bezpečí není dosahováno „zabezpečením“.

15. KOMUNIKACE

(sdílení / veřejné / otevřené)

- Součást širšího okruhu, možnost propojení, mnohost a bohatství vztahů
- Nabídka různých prostředí, kontinuita a prostupnost, setkávání, anonymita
- Napětí vztahu „známé - cizí“, „otevřené – uzavřené“, udržování i překračování hranic
- Orientace a pozice v síti a hierarchii, vztah k centru a celku
- Veřejná vybavenost, veřejná prostranství, aktivity a atraktivity, pohyb, infrastruktura

Komunikace není dosahována „přenosem informací“.

16. REPREZENTACE

(identifikace / symbolické / všesměrné)

a) Společně sdílené, genius loci, podstata, společné vědomí, vize

b) Jedinečné místo, symbol

c) Vnímání společného, ikonického, mimořádného, posilujícího

d) Mimořádná pozice v místě

e) Krajina (charakter), významná a památná místa, hodnotné prostředí a objekty, duchovní centra

Reprezentace není dosahována „marketingem“.

17. Vše dohromady lze zahrnout pod pojem sdílení (viz pro-střed-í)

A to lze dosahovat pouze při určité intenzitě společného žití a vnímání středu (úběžníku).

Tedy zjednodušeně: sídlo má být intenzivní (zjednodušeně „husté“) a má mít střed.

SÍDLO (vymezení)

„Ve fixování města na geograficky a topograficky určitý bod zemského povrchu je eo ipso...udán tón, v jehož rámci vůbec leží jeho formální vývojové možnosti.“
Paul Zucker

Nejde jen o určení (vymezení) celého sídla, ale také o určení a vymezení každé jeho části.

1. Jsou malá a velká sídla. Proč? Jaké jsou **limity** jejich růstu?
2. Jsme schopni je nalézt, **projektovat**, či jde o proces nezávislý na rozhodnutí?
3. Co je **vesnicí** a co **městem**?
4. Kdy jde o model „**kosmický**“ a kdy o „**mechanický**“?
  - kosmický (zakladatelské gesto, věčné a dokonalé)
  - mechanický (technologické řešení potřeb a nedostatků)
5. Když určujeme, hledáme smysl či důvod – **proč**

6. Nejde jen o zadání (klient), o řešení deficitů (infrastruktura), o naplnění pravidel (kánonů a norem), jde také o pochopení **řádu**
7. Každý akt je součástí **širšího záměru**, širších souvislostí
8. Proto když určujeme, tak také **vymezujeme** (město je vždy „táborem“)
9. Sídlo i jeho část určujeme a vymezujeme vždy vůči momentálnímu **stavu** věci
10. Jakkoliv se často jedná o zastavění nezastavěného, nejde o „likvidaci“ **přírody**
11. V našich podmínkách jde vždy principiálně o **urbanizované** prostředí (v širším kontextu o „lidské prostředí“, protože nazírané člověkem)
12. Jedná se vždy o **transformaci** (tím spíše v budoucnosti)
13. Nevymezujeme se vůči přírodě, ale hledáme **míru** základních elementů (příroda- stavba – stroj) na horizontále a (nízké - člověk – přesahující) na vertikále
14. Jen **člověk** je měřítkem, respektive společenství určuje hodnotu
15. Osídlení – **vymezení** vůči původnímu (krajina, stávající sídlo)
16. Osídlení – **vydělávání** zastavěného z nezastavěného („hustého“ vůči „řídkému“)
17. Proč nezastavíme **všechno** (inverzní uvažování)?
- není dost energie (peníze, objem, materie ...)
  - potřebujeme „okolí“ (hospodaření, rekreace, prostor)
  - uchopení sídla jako jednotky (vč. správy a řízení)
18. Jak velké má být sídlo?
- takové, jakou má energii (potenciál), a ta se v čase mění (včetně infrastruktury – doprava, energie, odpady)
  - takové, jaký má vztah k centru, respektive, jak silné má centrum
  - takové, jaké lze obsáhnout a spravovat
- Tedy může vznikat:
- velké polycentrické sídlo (město)
  - nezávislá monocentrická sídla (města, městyse, vesnice)
  - závislá monocentrická malá sídla (vesnice)
  - polycentrický region
19. Jak se uskupuje ona „energie“?
- kolem **místa** (růst z bodu, středu), vztahuje se k němu a k jeho hodnotě (kultovní, hospodářské) → lokalizace
  - kolem **cesty** (růst podél linie, směru), vztahuje se k ní a k její hodnotě (přepravní, ...)
  - kontinuálně (v čase - historie, v prostoru – typologie)
20. Jakou **intenzitou** se seskupuje?

- v rámci „přirozené“ hustoty (archetyp, psychologie ...)
- v důsledku „přetlaku“ potřeb
- v odrazu soudobého modelu

21. *Jakým způsobem se vymezuje?*

- reflexí (reaguje na sousedící „kvality“)
- hranicemi (dovnitř a vně)
- kvalitou periférie (propojení, bariéry ...)

22. *Co ovlivňuje tvar, strukturu a formu?*

- morfologie (terén, orientace, krajina)
- topografie (cesty, místa, území)
- klima (slunce, vítr, déšť)
- obyvatelstvo (kultura, politika, společenství)

23. *V jaké skladbě a hierarchii?*

- míra zásahu (kontinuální – diskontinuální vývoj, činy, vlny ...)
- „stavba“, typus

24. *V jakém charakteru?*

- sídlo jako vyjádření záměru, jako „úmysl“, jako vědomý akt (jakkoliv i podvědomý a fragmentární) – „každým aktem měníme svět“
(nutno si přiznat, protože tzv. „objektivita“ osobně nezodpovědného stavění vede jen k alibi a k neobytnému sídlu) – „bude to tak a tak, proto a proto“ – jen tak se „odkope“ autor, ne proto, že to tak „vyšlo“

a v jaké formě?

- formování vnějšími a vnitřními vlivy („fyzikální proces“ – tváření+tvoření)
→ morfologie + topografie + typologie (všechny 3 se stále proměňují!)

25. *Co je hybnou silou?*

- krajina
- sídlo
- společenství
- individuální aktivace *iniciačních momentů a bodů a míst*

ZÁVĚR

POJETÍ SÍDLA

technologie

- systém je cíl; struktura vynucená toky
- objekty jako uzly a podél toků (výplně)
- LINIE a BODY

objekty

- systém je služba
- prostor jako zbytek či obsluha
- OSTROVY

prostor

- systém je podpůrný
- objekty jako podmínka pro vytváření prostoru
- KONTINUUM

PROMĚNA

Doba je rychlá a naplněná informacemi

Navozuje dojem zásadních změn

To jsou ve skutečnosti jen tenké vrstvičky souvrství

Jen ty ale v příslušné míře nárokují změny jazyka, ostatní vrstvy zůstávají stabilní.

TENDENCE

pohyb (neposednost a neklid) jako důsledek mobility (fyzické i časové) a zmnožení jevů (informací)

nezávislost komunikace (obchod, řízení, vztahy) na pohybu jako důsledek rozvoje technologií a posunu od fyzického k virtuálnímu

odpoutání od tradičního vertikálního hierarchického principu k horizontálnímu síťovému principu jako důsledek materiálního bohatství (přebytku) a posílení individuálního

ZÁSADY NAVRHOVÁNÍ

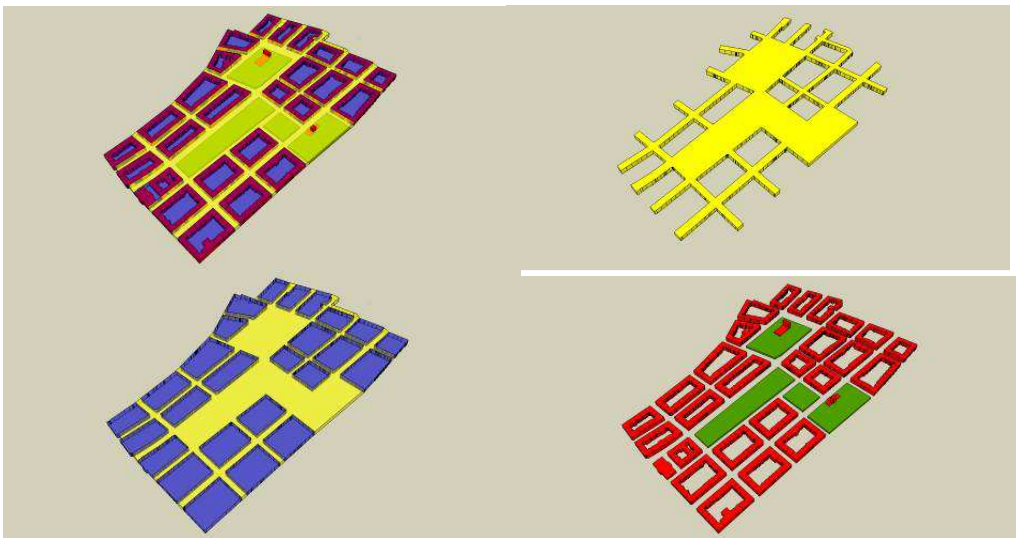
1. Obraz skutečnosti, způsob nazírání, uchopování a zobrazování reality
2. Odlišení významného od nevýznamného (podružného)
3. Udržení urbánní pevnosti a řádu formy v příslušném měřítku obrazu
4. Sídlo je primárně husté (rozvíjí se od základní „energetické“ jednotky)
5. Sídlo je primárně obytné
6. Veřejný prostor je architekturou, má svojí stavbu a ta má svojí logiku
7. Veřejný prostor je primárně tvořen pevným rozhraním (frontou)
8. Veřejný prostor obsahuje primárně všechny děje typické pro společnost
9. Objekty (stavební masa) se zobrazují primárně v typologické formě
10. Charakter a intenzita jsou dány polohou

STRUKTURA NÁVRHU:

1. Základní kameny skladby sídla jsou: **Hmota – Prostor - Děje**
2. Struktura sídla je členěna do jednotek a celků: **Blok – Část - Celek**
3. Celek je organizován od centra k periférii: **Centrum – Masa – Periferie**
4. Základní funkce jsou: **Bezpečí – Komunikace - Reprezentace**
5. Základní sféry lidského prostředí: **Sídlo – Krajina – Vesmír**

METODA ROZLIŠOVÁNÍ

1. veřejné – neveřejné
2. zpevněné - nezpevněné
3. zastavěné - nezastavěné

NÁSTROJE

Měřítko – Proporce - Vztahy

IMPERATIVY

*Sídlo je kompaktní stavba, je principiálně **intenzivní** (děje) a **hustá** (hmota)
Nedokazujeme, proč, kdy a jak je sídlo husté, ale proč, kdy a jak není husté*

sídlo → krajina

hmota → společenství

vzdálenost → energie

*Hmota sídla je organizována prostorem, principiálně **veřejným prostorem***

Primárně je veřejný prostor vymezen uliční frontou.

Nedokazujeme proto, kdy je, ale kdy není formován tímto způsobem

*Veřejný prostor je vědomě **formovaný** útvar (architektura)*

*Veřejný prostor je **kontinuum**, organizuje jak místo, tak celek*

*Veřejný prostor se odvíjí od **významu** veřejných dějů - dynamických (cesty) a statických (místa)*

5. CVIČENÍ

Úvod

Cvičení předmětu „Urbanismus 4 – Navrhování“ je úvodem k praktické práci studentů v měřítku města nebo jeho částí. Cvičení obsahuje jak individuální práci, tak práci ve skupinách. Práce na cvičení se skládá z řešení konkrétní urbanistické úlohy a souběžně se formou seminářů a diskuzí nad dopředu zadanými texty diskutují aktuální témata související s urbanismem. Tyto semináře probíhají třikrát za semestr, vycházejí z obsahu předmětů „Urbanismus 1 – Typologie“, „Urbanismus 2 – Vývoj“ a „Urbanismus 3 – Teorie“ a vhodně doplňují praktickou práci na cvičení a témata probíraná na přednáškách. Na konci cvičení studenti sdružení do skupin po 3-4 odevzdávají návrh formou plakátu v rozměru A1 a jednu esej, kterou vypracovává každý zvlášť.

Cvičení je časově rozloženo do pěti seminářů, každý seminář probíhá jednou za 14 dní. Vedoucí semináře komunikuje se studenty prostřednictvím Moodle, stejné prostředí používají i studenti v komunikaci mezi sebou.

Na cvičení se od studentů očekává aktivní tvůrčí práce, kritický přístup a diskuze.

Zadání

Praha je město s významným historickým centrem, původními průmyslovými předměstími postupně připojovanými k Praze na přelomu 19. a 20. století a s výraznou poválečnou výstavbou sídlišť. Od 90. let 20. století se navíc Praha rozšiřuje formou satelitní zástavby dál do krajiny. Dopravu v metropoli významně ovlivňují tři trasy metra a hustá síť městské hromadné dopravy – autobusy a tramvaje. Součástí integrované hromadné dopravy jsou i trasy vlaku, které propojují vzdálené části Prahy a přivážejí do Prahy obyvatele ze Středočeského kraje.

Mezi soudobé trendy rozvoje měst patří zintenzivňování zástavby na území města tam, kde je hustota obyvatel příliš malá. Současně je to propojování stávajících částí města, které do té doby fungují do jisté míry izolovaně tak, aby mohlo docházet ke sdílení některých služeb v rámci celku.

Tato strategie se zdá být logická, otázka je, jak funguje v praxi, jak stávající oblasti reagují na novou situaci.

Úkolem studentů je prakticky ověřit, jak se výše zmíněná strategie promítá do podoby města a zda nová řešení přispívají k zlepšení městského prostředí a k trvale udržitelnému rozvoji.

Konkrétní úkol studentů zní takto: V oblasti Lochkova a Slivence v Praze se má počet obyvatel zvýšit ze stávajících cca 2500 obyvatel na přibližně 6000. Spolu s residenční výstavbou je třeba uvažovat nové služby odpovídající vyššímu počtu obyvatel. Přitom předpokládáme, že cena energií, ropy a spotřebních komodit bude mnohonásobně dražší než dnes. To povede k hledání řešení, která budou velkou pozornost věnovat právě udržitelnosti v delším časovém horizontu, konkrétním lokálním podmínkách a dobrému propojení řešené oblasti v rámci celku.

Otázky

Otázky, které stojí před studenty:

- jak může můj návrh vyřešit tento problém?
- vznikne nějaký konflikt nebo naopak synergie?
- jak budou noví obyvatelé komunikovat s původními a obecně mezi sebou?
- jaký bude vztah obyvatel a lidí, kteří územím jen procházejí nebo projíždějí?

Výstup

Výstup na konci cvičení obsahuje následující výkresy:

širší vztahy – řešená oblast v rámci celé Prahy

výkres veřejných prostorů – stávající a nově navržené v měřítku M 1: 10 000,

výkres charakteru formy zastavění v měřítku M 1: 10 000,

4 uliční řezy, měřítko si studenti zvolí sami, podle svého uvážení,

2 hmotové perspektivy,

případně grafy a schémata, která výstižně vyjádří podstatu návrhu.

Finální výstup obsahuje tabulku s výpočty – hodnoty jsou vždy pro stav a návrh:

celková plocha řešeného území,

hodnota veřejných/neveřejných ploch,

hodnota zastavěných/nezastavěných ploch,

hodnota ploch zeleně (pokud je to v návrhu důležité, pak soukromé/veřejné zeleně),

hustota zástavby,

hodnota Koeficientu podlažní plochy,

podlažnost,

počet obyvatel.

Metodika

1. Struktura-vzorec-rozhraní“

Práce ve cvičení vychází z látky probírané na přednáškách. Studenti přistupují k zadání z hlediska pojmů “Struktura-vzorec-rozhraní”

2. Měřítko

Během celého semestru studenti pracují s 3 měřítky:

Velké měřítko - měřítko Prahy jako celku

Střední měřítko - měřítko vymezené lokality

Malé měřítko - měřítko ulic, domů, vstupů

Pojmy “Struktura-vzorec-rozhraní” nabývají různých podob podle měřítko, s kterým studenti právě pracují.

Studenti v návrhu definují rozhraní z pohledu celku, tedy rozhraní navrhovaného území v Praze. Vzorec v měřítku Prahy představuje charakteristickou značku místa, vystiženou podstatu návrhu. Vzorec může být tvořen rozložením budov, ulic, i významnými morfologickými vlastnostmi území. Struktura v měřítku celku je tvořena shluky budov – charakterem neveřejných ploch nebo lze sledovat strukturu veřejných prostor.

Ve středním měřítku studenti podrobněji zpracovávají charakter zástavby a veřejných ploch v řešené lokalitě. Vzorec může znázorňovat dílčí anomálie nebo naopak jev, který se v lokalitě vyskytuje často (například bloková zástavba v Holešovicích, volný prostor na sídlištích,...).

Malé měřítko - zde studenti mají možnost pracovat s rozhraním mezi konkrétními domy a ulicí – řešením vstupů, předzahrádek, balkonů, atd.

Proces navrhování není nikdy lineární proces. Každý se vždy vrací ve svých úvahách a návrzích o krok zpět a ověřuje, jak je jeho návrh kompatibilní v odlišném měřítku – tedy, jak rozpracuje celkový koncept až do malého měřítko a tomu odpovídající podrobnosti, nebo naopak, jak konkrétní řešení ulice nebo objektu navazuje na celek.

Studenti postupně také navrhují občanskou vybavenost, jako je škola, městský úřad, lékař, atd. a komerční vybavenost jako jsou obchody, restaurace, bary, atd. Vzhledem k tomu, že studenti pracují na cvičení s prostorovo-hmotovými koncepty, neurčují, co přesně bude v jednotlivých objektech. Je proto potřeba navrhovat takové prostředí, aby jeho význam (nebo význam budov, které ten prostor definují), byl široce sdílený a tím i dobře pochopitelný.

Proces

První cvičení

Na prvním cvičení jsou studenti seznámeni se scénářem a obdrží mapu Prahy s vyznačenou částí, kterou budou řešit. Studenti si sami určí přesné hranice řešeného území.

Druhé cvičení

Na druhém cvičení studenti pracují ve skupinách po 4 na výpočtech a analýzách zadaného území a jeho vztahu k Praze.

Na konci cvičení je společně diskutováno téma “trvale udržitelný rozvoj”.

Třetí a čtvrté cvičení

Na třetím a čtvrtém cvičení studenti společně ve skupinách hledají nejlepší řešení na uvedené zadání. Otázky, které si kladou, jsou: Jak máme postupovat, abychom zachovali/vytvořili kvalitu života, kterou považujeme za “dobrou”? Pozornost je kladena na vhodné propojení původní a nové uliční sítě (veřejného prostoru), na charakter rozhraní mezi veřejným prostorem a objekty, na tvorbu prostorových podmínek pro setkávání místních obyvatel mezi sebou i na možnost nenásilné přítomnosti místních obyvatel a “projíždějících”. Studenti můžou pracovat s návrhy nebo alternativními scénáři, které by vzaly v úvahu výrazný pokles globální výroby, dopravní dostupnosti a neobnovitelné energie. Tyto úvahy se můžou projevit například v rozfázování výstavby návrhu, v integraci ploch pro zemědělství, v hledání nových podob fungování služeb. Na konci cvičení se diskutuje téma “městskost” a “veřejné služby”. Studenti odevzdávají vlastní esej na jedno z diskutovaných témat v rozsahu 1800 znaků. Okomentovanou esej obdrží student na dalším setkání.

Páté cvičení

Na pátém cvičení studenti odevzdávají a prezentují své návrhy.

Po každé prezentaci probíhá společná diskuze nad představeným řešením.

CVIČENÍ - PŘÍKLADY

Viz příloha „Příklady“

LITERATURA

1. Camillo Sitte Stavba měst podle uměleckých zásad
  2. CIAM 1933 Athénská charta
  3. Ch. Alexander, S. Ishikawa, M. Silverstein A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction
  4. Christopher Alexander Notes on the sythesis of form
  5. Kevin Lynch Obraz města
  6. Kevin Lynch A Theory of Good City Form
  7. Christian Norberg - Schulz Genius loci
  8. Aldo Rossi Architektura města
  9. Aldo Rossi Vědecká autobiografie
  10. Leon Krier Volba nebo osud
  11. Rem Koolhaas Třeštící New York
  12. R. Koolhaas, B. Mau, H. Werlemann S M L XL
  13. Manuel de Solà-Morales A Matter of Things
  14. Spiro Kostof The City Shaped
  15. Spiro Kostof The City Assembled
  16. Jan Gehl, Lars Gemzoe Nové městské prostory
  17. Jan Gehl Život mezi budovami
  18. Andrés Duany, Elisabeth Plater-Zyberk The New Civic Art
  19. Paul Zucker Town and Square from the Agora to the Village Green

  20. Ladislav Žák Obytná krajina
  21. Tomas Valena Město a topografie (NTM 1991)
  22. Karel Maier Urbanistická čítanka I, II (sborník)
  23. Roman Koucký Elementární urbanismus
  24. Pavel Hnilička Sídlní kaše
  25. Miroslav Baše Sídla a stavby na venkově (skripta)
- Texty
1. Bill Hillier Space is the Machine
  2. Stephen Marshal Streets and Patterns
  3. Tim Stonor Master Planning
  4. Stephano Boeri Uncertain States of Europe
- Legislativa
1. Zákon 183 / 2006 – Zákon o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)
  2. Vyhláška MMR Č. 501/2006 SB., o obecných požadavcích na využívání území
  3. Zákon č. 13/1997 Sb. - Zákon o pozemních komunikacích (silniční zákon).
  4. Norma ČSN 73 6110 - Projektování místních komunikací